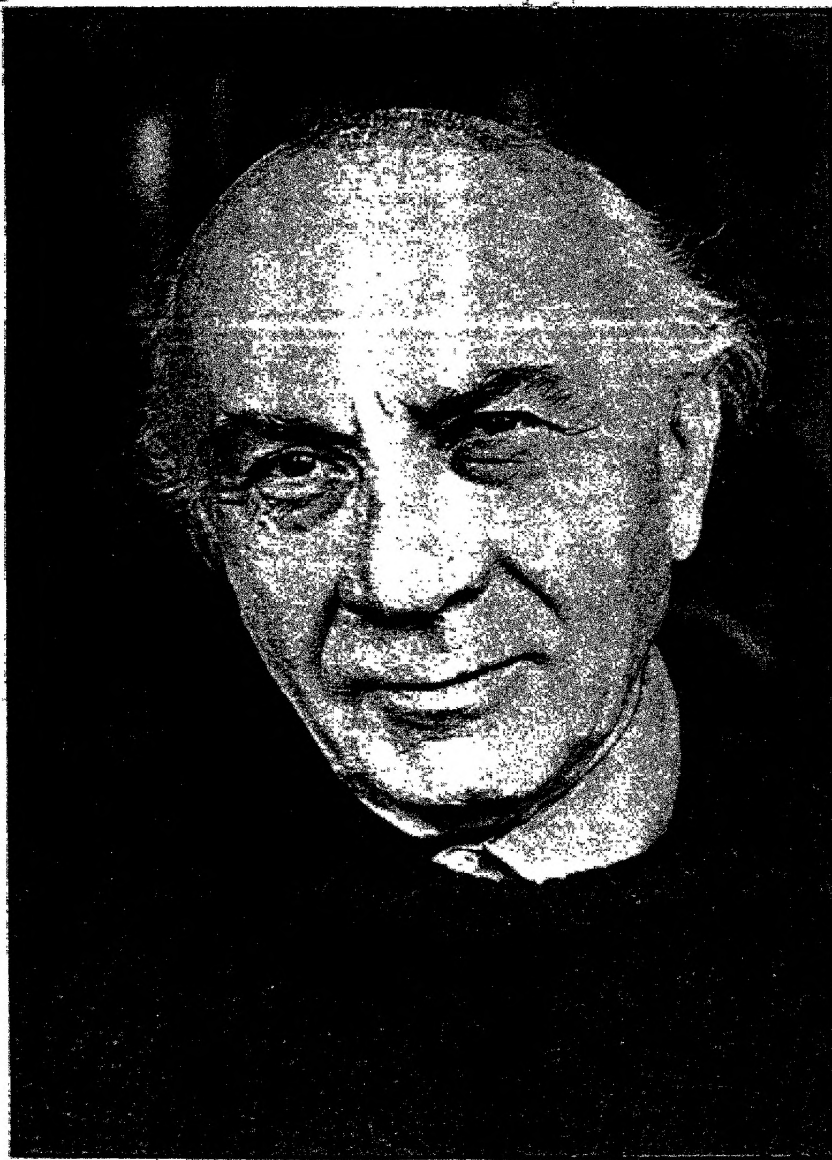

III. évfolyam 17. szám 1983

ŐSZ

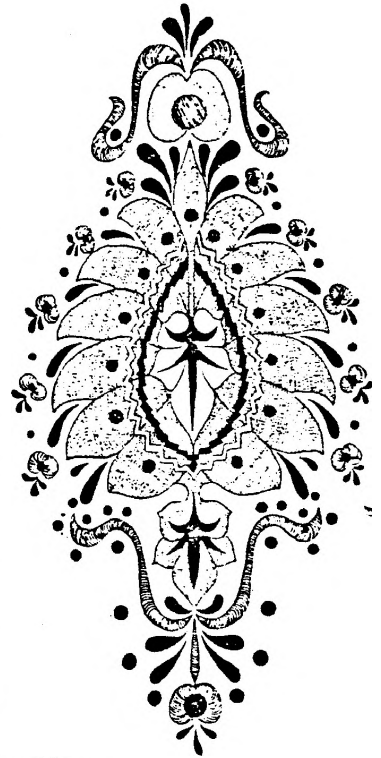
Szóval

CIVŐDŐ MAGYAROKNAK

Magatokat se sirassátok,
Ha majd a csőnd honába ténnek.
Mindannyiszok jelent kiáltok,
Ha Bsszegyűlve — Bsszeféntek.

... Petőfinék van egy halhatatlan sora, ezt idézgetem mostanában: „Ha nem születtem volna is magyarnak, e néphez állanék ezennel én, Mert elhagyott az, mert elhagyottabb minden népek közt a föld kerekén.” Nem egészen így volt, de itt a vers-szülő magatartás a fő. Az internacionalizmus és a nacionalizmus kérdését lehet vele a mélyben érinteni. Erre megint ezzel tudok felelni: jó egypárszor rám mondták már, hogy „nacionalista”; megkaptam – egy időben – a „fajvédő”-t is. Álljon mellém még valaki, aki olyan következetesen kívánna emberi jogot kivétel nélkül minden népnek, de beleértve a magyart is – mint én. Aki internacionalista Magyarországon, az elsősorban a magyar népnek azokat a jogait kell hogy kivívja, amelyek nagyon sok esetben vitatottak máig. Nem akarok erre az írásra kitérni részletesebben: propagandairás volt különben annakidején a német, hitlerista, fajvédő befolyás ellen. Ma így merném megfogalmazni: a Duna-medencében tizenöt millió magyar él. Ebből tíz millió lakik az ország határain belül. Minden harmadik magyar tehát kívül van. A felelős politikus, nagyon helyesen, a tízmillió nevében beszélhet. De a költőnek az anyanyelv a hazája; énnékem az országom – az a tizenöt millió magyar, aki olvasóm is egyben, aki megérti, amit mondok; tehát énnekem a hazám határai is folyékonyabbak. Még a nyugati városban élő emigráns is, aki magyar verseket olvas, közelebb lehet hozzám, lélekben, mint sok idetartozó. Tehát van egy anyanyelvi magyarság is, amely az üldözöttség állapotában él, nem azért, mert hortónbe csukják, hanem mert – például – New Yorkban nem tud magyar iskolába járni. . . Külön kötelesség ezekre a világban szétszórt anyanyelvi állampolgároknak, nyelvi honfitársakra gondolni. Ezt a költészet mindig akaratlanul is vállalta; én ezt tudatosan merem hangoztatni, hogy ez is egyféle kötelesség – ha van egyáltalán költői kötelesség. Lenin még tovább ment, azt mondva, az elnyomott nemzetek fainak több joguk van a jó bánásmódról, mint a nagy nemzeteknek; még kivételezettség is jár nekik. Így van: ezt kívánja az erkölcs és az igazság.”

Illyés Gyula

1902 – 1983

EMLEKÉT SZERETETTEL ŐRIZZÜK

OLVASSA, TÁMOGASSA LAPUNKAT!!

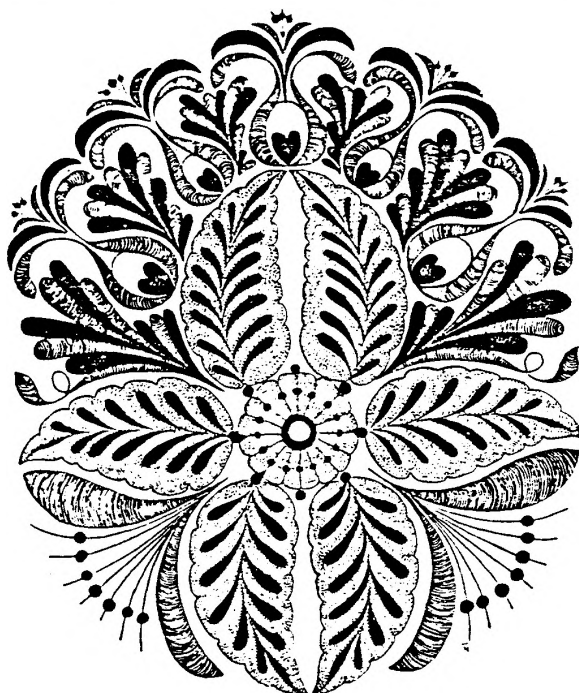
Szóval

Levelezési cím :
CAIXA POSTAL 54.231
0100 São Paulo SP

SZERKESZTŐSÉG :
Gyuricza Gábor, Szabó László, Tényi Gyula

MUNKATÁRSÁK :
Hársi Sári
Zágon Katalin

A névvel ellátott cikkek nem feltétlenül azonosak a Szerkesztőség véleményével.

ERÉLY VAGY BEHÓDOLÁS

Dr. Gácsér Imre OSB

(Diplomáciai vihar az atomrakéták körül)

Cheyson francia külügyminiszter Moszkvában jártában tárgyalt a Kreml új urával, Andropovval. Hazatérte után kijelentette, hogy Andropov az egyetlen számbavehető tárgyalófélnek az Egyesült Államokat tartja. Reagan és Andropov közt folyik tehát a döntő diplomáciai játék, amelytől a nukleáris béke függ. Mert ebben az évben a világot aggasztó gazdasági helyzet mellett annak összes szociális következményével a döntő politikai erőpróba stratégiai téren játszódik le. Most dől el, vajon a Nato és a hozzátartozó népek hajlandók-e erélyesnek mutatkozni a Szovjetunió felé, vagy pedig a 70-es évek végzetes döntései politikájának esnek újra áldozatul, amely kizárólag a Szovjetunióknak kedvezett és a stratégiai egyensúly megszüntetéséhez vezetett.

Reagan külpolitikájának elsődleges célja ennek az egyensúlynak helyreállítása, azaz a szovjet atomfölény megszüntetése. Sürgősen szükség van erre, hisz az "enyhülés" másfél évtizede alatt a Szovjetunió hadseregét a világ legerősebb haderejévé fejlesztette, haditengerészete segítségével a világ távoleső helyein is támaszpontokat létesített, befolyása alá vonta a volt nyugati gyarmatoknak egész sorát és most a karibi szigeteken az Egyesült Államokat fenyegeti bekerítéssel. Nemcsak a szabad Európának biztonságáról van szó, hanem az emberiség jövőjéről.

Az utóbbi években Afganisztán lerohanása és Lengyelország megzabolázása ráébresztette a jóléttől elvakult szabad Európa vezetőit és jórészt népeit is a fenyegető veszélyre. Ugyanakkor pedig kitűnt, hogy az állig felfegyverzett Szovjetunió az afganisztáni kalanddal olyan háborúba sodródott, amely kezd számára egy második, ellenkező előjelű "Vietnámmá" válni. A lengyel kérdés pedig állandó zavaró tényező a közép-kelet-európai csatlós kormányoknál. A szovjet propagandagépezet teljes harcbavetése sem tudja megváltoztatni ma már azt aényt, hogy az "enyhülés" politikai feltételei a 70-es évekhez viszonyítva módosultak, és még akkor se állítható vissza az akkori, a Szovjetunió számára rendkívül kedvező állapot, ha a szabad világ a most folyó diplomáciai csatában az atomfegyverkezés és a középtávú rakéták körül oktanul vagy félelemtől diktáltan túlzó engedményekre lenne hajlandó.

A nyugati katonai szövetség (NATO) három évvel ezelőtt az amerikai középtávú rakéták felállítása mellett döntött Európában. 1983 végére, ha addig a Genfben folyó leszerelési tárgyalások az Egyesült Államok és a Szovjetunió között nem vezetnek megegyezésre, esedékes lesz az 572 Cruise és Pershing II rakéták felállítása Európa biztonságának megerősítésére. Csak abban az esetben nem kerül sor ezeknek a rakétáknak felszerelésére, ha a Szovjetunió Európa biztonságát veszélyeztető és Európa ellen irányított összes középtávú SS-20 rakétáit megsemmisíti. A "nulla-megoldásra" (zéróopció),

mely mentesítene Európát nyugaton és keleten ezektől a rakétáktól, Andropov azt felelte, hajlandó az SS-20 rakétákat 162-re csökkenteni, ha a NATO lemond a Cruise és Pershing II rakéták felszereléséről. Ez a szám egyenlő Anglia és Franciaország középtávú rakétáinak számával.

Időközben a genfi fegyverkezési tárgyalások semmit sem haladtak előre, a Szovjetunió pedig folytatja SS-20 rakétáinak elhelyezését. Számuk 600-ra tehető. És ahogy a döntés ideje közeledik, hatalmas propagandagépezetével egyrészt éket akar verni az Egyesült Államok és európai partnerei közé, másrészt pedig különösen Nyugat-Németországban, de másutt is, tüntetések sorozatát robbantja ki a nyugati ellenállás megtörésére. Egy szovjet diplomata szerint a Szovjetunió bármikor képes kivonulni az utcára 10,000 pacifistát Nyugat-Európában.

A szovjet "békepropaganda" behatolt olyan körökbe is, ahol legkevésbé várnánk. Az Egyesült Államok katolikus püspökei például az egyoldalú atomleszerelés mellett foglaltak állást, az Egyházak Világtanácsa (protestáns) hasonló politikát folytat. Orvendetes ebben a vonatkozásban a francia püspökök napokban kiadott nyilatkozata, amelyben elvetik az egyoldalú leszerelés gondolatát, megállapítván, hogy amerikai kollégáik nem ismerhetik kellőképpen az Európát fenyegető veszélyt.

Egyébként is az egyoldalú leszerelés gondolata abszurdum. Leszerelésről, a fegyverkezés bármilyen mértékű csökkentéséről csak akkor lehet szó, ha ellenőrizhető. A Szovjetunió eddig soha sem fogadta el az ellenőrzés elvét, sőt azt változatlanul belügyeibe való beavatkozásnak tekinti. És valószínűleg ezért nem jut majd dűlőre a tárgyalás Genfben sem az Egyesült Államok és a Szovjetunió között. A szovjet vezetők magatartása is erre vall. Zsarolnak, meg akarják félemlíteni Európa és a szabad világ népeit. Mint általában, a Szovjetunió vezetői most is világosan megmondják mit akarnak. Egyszerűen a szabad Nyugat meghódolását, lehetőleg háború nélkül, az atomfölény erejével. A zsarolási hadjáratból csak egy személynek kijelentéseit idézzük, Orgakov marsallét, a Szovjetunió fegyveres erőinek vezérkari főnökét. A New York Times-nak adott interjújában többek között ezt mondotta: "Ha az Egyesült Államok rakétáikat a Szovjetunió ellen használják, logikusan nem tételezhetik fel, hogy mi csak Európának válaszolunk és ha az észak-amerikai szakértők ebben hisznek, akkor ostobák. Ilyen összecsapás elkerülhetetlenül atomháborúhoz vezetne". Azt is kijelentette,

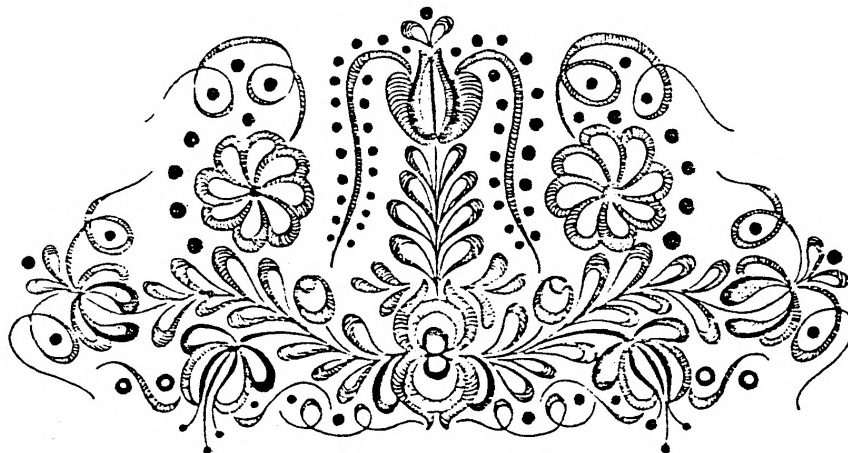
hogy párhuzamosan az észak-amerikai rakéták felállításával Európában, még több száz rakétát helyeznének el az SS-20 rakétákból Európában.

Két esemény bizonyítja, hogy a Nyugati Szövetség nem hajlandó beadni derekát a szovjet fenyegetések előtt: a Nato hadügyminisztereinek gyűlése a portugáliai Villamoura-ban és Reagan elnök március 23-án az amerikai néphez intézett TV-szózata. A Nato hadügyminiszterei a "nulla-megoldás" mellett foglaltak állást, de ugyanakkor a most folyó genfi leszerelési értekezleten az Egyesült Államoktól hajlékonyabb magatartást várnak, mire Reagannak és Weinberger hadügyminiszternek is meg van a hajlandósága. Ugy látják, lehetséges más módon is, hajlékonyabb módszerekkel is eljutni a zéro-megoldásig. Szeptember-november közt lesz a kritikus pillanat, mert akkorra eldől, lehetett-e érdemleges megegyezésre jutni a Szovjetunióval Genfben. Ha nem, akkor megkezdik az amerikai rakéták elhelyezését Nyugat-Németországban, Angliában és Olaszországban.

Reagan drámai hangú beszédében a szabad világ defenzív felkészítéséről beszélt. Az amerikai technológia képes olyan stratégiai antiballisztikus rakéták gyártására, amelyek megsemmisítik a szovjet offenzív rakétákat, mielőtt az Egyesült Államok vagy szövetségeseik területére érkeznének. Ennek megvalósításával nyilvánvalóvá lenne a szovjet offenzív atomapparátus hiábavalósága és megnyílhatnék az út a végleges

atomleszerelés felé. Sokan illuzórikusnak tartják Reagan tervét, viszont olyan tudósok, mint a magyar Teller Ede is, a hidrogénbomba feltalálója, ezt a megoldást tartják az egyetlen járható útnak az atomháború veszélyének megszüntetésére és a béke biztosítására. Mert Reagan célja szózata szerint a béke építése. Ha paradoxonnak is látszik, hogy az Egyesült Államoknak és szövetségeseinek fegyverkezniei: kell előbb, hogy ezt a defenzív, az orosz offenzív fegyvereket lehetetlenné tevő védelmi fölényt elérjék, hosszú lejáratra ez a terv látszik célravezetőnek a béke tartós biztosítására.

Addig is a Nyugati Szövetségnek, általában a szabad nyugatnak mindent el kell követnie, hogy ne csak katonailag erősödjék, hanem morálisan is. Mert az atomháború is nagyobb veszély, ha a szabad világ népei erélyes magatartás helyett engednek a Szovjetunió pillanatnyi zsarolásának és behódolnak egy totalitárius, a népek és az egyének jogait semmibe vevő imperialista hatalomnak.

Szűcsvirágok (Horváth János balassagyarmati szűcs rajzkönyvéből)

HITE-FOSZTOTA NEMZEDÉK

Dr. Mailáth István

Magyarországon élő unokaöcsém és felesége – 40 éves háború utáni "közép" nemzedék - ragaszkodtak hozzá, hogy elkísérjenek felvidéki utamon. Utunkat megszakítottuk Dél-Komáromban, egyik osztálytársam meglátogatása végett.

Mondottam nekik, hogy a rend kedvéért jöjjenek velem "adjon Isten" köszönni. Nem maradok - mondtam - két óránál hosszabb ideig, de ha ezalatt is unják két, nem e világból való ember beszélgetését, nyugodtan elmehetnek nézelődni a városba.

Délután 4 órakor csengettem barátom földszintes, kerttel körülvett szép házában. Én tudtam, hogy kihez megyek, de vajjon 50 év múltán ő megismeri-e majd a bejelentés nélkül csengető vendéget? Barátom nyitott ajtót és fürkészve nézte a látogatót. Számolni kezdtem magamban, de csak hatig jutottam, amikor felderült az arca, mondta a nevemet.

A viszontlátás öröme után megindult a beszélgetés áradata. Ő mondotta a maga storiját. Honvédtiszti egyenruhában, Csehországban befejezett hadi-élményeitől kezdve, kalandos hazavergődésén, majd a felvidéki magyar-üldözés szenvedésein keresztül családjának észak-komáromi ős, patriciusi otthonából való kiüldözéséig. Azután rajtam volt a sor, hogy elmondjam, az ugyancsak honvéd egyenruhában nyugatra-szakadás részleteit, majd a vidám és szomorú epizódok sorát, amelyek messze a tengeren túlra sodortak.

A belső és külső emigráció személyes élményeinek a meséléséből kibontakozott a háború utáni tragédia eseményeinek körvonala. A komáromi bencés gimnáziumban abszolváló diákkorunk vidám emlékeinek felmelegítése pedig keresztmetszetben világított rá a hajdani diákélet világára, amely a renden, fegyvelmen, tiszteleten és hűségen felépült társadalmi kötöttségbe illeszkedett bele.

A "fiatalok" nem mentek el, pedig már 8 óra lett. Meghívtam a társaságot vacsorára valamelyik kiskocsmába, de a háziasszony tiltakozott, hogy kocsmái környezetben szakítsuk meg ennek a kedves találkozásnak a varázsát. Kiment a konyhába, hogy fél óra múlva lakodalmas traktának beillő szendvicsek garmadával "korcsolyát" tegyen az asztalra a neszmélyi kadarka alá.

Azután a jelenbe kanyarodott a beszélgetés folyása. Barátom kitünőmunkát végez Komárom történelmi emlékeinek a feldolgozásával. Már megjelent két könyve, amelyek best seller-ek lettek. Ezidőtájt Komárom őstörténetének a megírásán dolgozik, örvendetesen előrehaladott állapotban.

A jó ég tudja, milyen forrás alapján mindig azt mesélték nekünk, hogy a Komárom név a szláv komár-ból keletkezett, ami szűnyogot jelent. Következésképpen Svatoptuk idejéből származó szláv alapításról van szó. Most tudtam meg, barátom

okmányokkal alátámasztott kutatása alapján, hogy a honfoglalás idején semmi nyoma sincsen szláv életnek itt a Csalóköz keleti csücskében. Komárom igazoltan honfoglalás kori besenyő alapítás. Nevét a besenyők kagánjától kapta. A szerb hajósok és dunai kereskedők, középkorban keletkezett betelepülésén kívül, a szláv lakosság beszívargása csak a két világháború között indult meg ebbe a mindig szintiszta magyar városba, amelynek északi részét Trianonban Cseh-Szlovákiához szakították.

Kérésükre azután én számoltam be a szabad világban kifejtett magyarságszolgálatunkról, amikor arra lettünk figyelmesek, hogy a nagytemplom toronyórájá úti ám az éjfél.

Rövid leszek. Hajnali két óra lett, mire ágyba kerültünk a délkomáromi munkásüdülőben felütött szállásunkon. Szép modern épület ez a munkásüdülő, amelybe szezon után - már októbert írtunk - megszűnik a beutalás és az intézmény szállodává alakul át. A szobák tiszták, ágynemű kifogástalan, hideg- meleg víz a szoba mosdójában, minden szobához saját W.C., a folyosó végén tusolók.

Hát ez lett a két órára tervezett vizitációból.

A hazalátogató azután visszatért tengerentúli székhelyére. Egy szép napon levelet hozott a posta. Unokaöcsém felesége írta. Változtatás nélkül közlöm belőle a tárgyhoz tartozó részt:

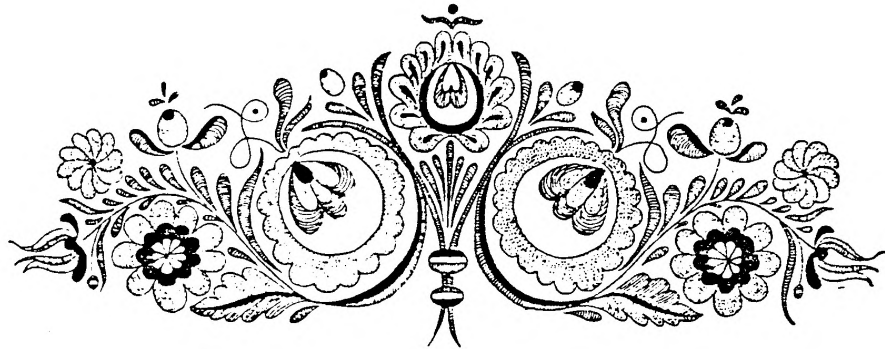
"Számunkra nagy élmény volt megismerni Pista bácsi barátait is.

Komáromban, lefekvés után még sokáig beszélgettünk Sanyival, mert nem tudtunk elaludni.

Csodáltuk Pista bácsiék hitét, ami fiatalnak tartja meg magukat, hiszen hinni tudnak még a kilátástalanság változásában is. Nekünk nincsen hitünk, Pista bácsi. Akár tetszik hinni, akár nem, mi nem tudunk hinni semmiben. Ezért szürke körülöttünk minden. Csodáltuk a maguk fiatalos agilitását és lelkesedését, ami belőlünk, sajnos teljesen hiányzik. Azóta is példaként jut eszembe, hogy így is lehet élni. Csodáltuk sokoldalú ismereteiket. Azon az estén többet tudtam meg múltunk történelméből, mint 12 év során, amíg iskolába jártam. Szép volt a Táttra, szép volt a Garamvölgye, szép volt megismerni Pista bácsiék régi otthonát, de legtöbbit annak a négy fal között eltöltött estének az emléke motoszkál a fejemben. Beszélgetésünk során sok mindenről kicsit megváltozott a véleményem."

Eddig a levéldízet. Kommentár felesleges.

TÖRTÉNELEM

A Mohácsi Tragédia

Kállay Kristóf Ervin

Kevés olyan ütközet akad a világtörténelemben, ahol a szemben álló erők olyan egyenlőtlenek lettek volna, mint a mohácsi csataterén. Nem csupán a számbeli aránytalanságról van szó. Az hogy a magyar királyi hadserege mindössze 25.000 embert számlált, míg Szulejmánnak 80.000 főnyi sorkatonasága volt, 40.000 vagy 50.000-re menő segédcsapatokkal felerősítve, már eleve kizárta a harc előnyös kimenetelét. Mohácsnál két különböző fajsúlyú, szervezetében, kiképzésében és vezetésében egymástól homlokegyenest eltérő katonai alakulat mérkőzött egymással.

Nem is a számbeli különbség volt a legfontosabb, bár nyilván ez is eleget nyomott a latba. Hunyadi János több ízben győzött nagy török túlerő ellen. A hadtörténelem számos olyan ütközetet ismer, ahol a kisebb sereg döntő győzelmet aratott. Nemcsak a görögök marathoni és plateiai győzelmei tartoznak ide, nemcsak az ókor nagy katonái, mint Scipio, Marius, Lucullus és Sulla bámulatos tettei, de a középkoron át az újkorig számtalanszor találkozunk ugyanazzal a jelenséggel: A jól vezetett, erős lelkiületű hadsereg Dávidjai legyőzik Góliáthot és a mögötte felsorakozó sokaságot. Így történt Narvánál, XII.Károly elsőprő győzelmével, így Rocroi tisztásán Condé diadalával, így Fehrbellinnél a poroszok első nagy sikerével.

De talán Mohácsnál ez a szabály nem sokat segített, mert a helyzet sokkal rosszabb volt. Katonai szakértők szerint a csata akkor is elvesztett volna, ha Zápolya János erdélyi vajda és Fransepán Kristóf horvát bán seregei időben megérkeztek volna, és így a létszám különbség lényegesen csökkent volna. Ez pedig egy nagyon meggondolandó észrevétel és szorgos vizsgál-

latot érdemel.

Az összehasonlításokat mindjárt a seregek összetételénél kell kezdeni. Lajos királyunk seregében mindössze 16.000 vagy 17.000 ember volt magyar, a többi lengyel, német és morva zsoldos. A török seregben úgy a ruméliai, mint az anatóliai hadtesteknél, bár akadtak közöttük kurdok, druzok és más kisázsiai kisebbségi elemek, mindannyian hitű muzulmánok voltak, nem is beszélve a janicsárok idegen légióra emlékeztető, tökéletes fegyelmi és lelki egységben képzett ezredeiről. Éppen a janicsárok jelentették azon a csataterén a legmodernebb alakulatot. Ezek minden helyzetben engedelmeskedtek a vezényszónak; nyugodtak voltak és értették a mesterségüket. A másik fontos meggondolás az, miszerint a török hadsereg egy irányítható egységet képezett. A szultán és a nagyvezír mellé beosztott agák, valamint az egyes seregetestek vezetői, a bégek valóságos vezérkart képeztek. Konstantinápoly bevétele, több balkáni győzelem és két nagy hadjárat a szíriai és perzsa hódítások iskolájában nőttek fel, azok tapasztalataiból merítettek. Kezüik alatt az ozmánok, meg segédcapataik, olyan bedolgozott együttest képeztek, mely akkor és ott ment hirtelen ellentámadásba, ahol és amikor kellett. A török hadvezetés fő, azaz döntő taktikai lépése a megfelelő pillanatban alkalmazott, elmentmondást nem tűró, masszív ellentámadásra volt építve. Utóbbi nagy győzelmeiket még azzal tették teljesebbé, hogy a tűzértség pusztító és erkölcsromboló erejét jól összhangba hozták a gyalogság meg a lovasság ellentámadásával. Tudták a török vezérek azt is, hogy egy ütközet változó szerencsével folytathat és nem az a lényeg, hogy kié a kezdeti siker, hanem az, hogy melyik fél tudja az embereket úgy összefogni, melyik

képes egy keletkező zűrzavarban előre küldeni, vagy helytállni, és ezáltal az ellenség egyensúlyát megdönteni. Mihelyt sikerült a front egy szakaszán a vonalat megtörni, akkor kellő beavatkozás és az elért siker lendületes kiaknázása esetén már közel van a győzelem órája. Ha az adott kritikus ponton a rendet nem sikerül helyreállítani, vagy ha az ingadozó osztagok futásnak erednek, akkor rendszerint magukkal ragadják a sereg többi, még zárt rendben harcoló részeit is. Fegyvelmezett és biztos vezetés által bevetett osztagok könnyen kihasználják a helyzet szűlte előnyöket.

Ilyen fegyvelmezett jól irányított hadsereg villámgyors csapásait, mint például Bali bég pontosan végrehajtott bekerítő manőverét, egy több nyelvű, tisztjeinek nem mindig engedelmeskedő zsoldos és bandériális sereg nem tud kivédeni. A zsoldos és bandériális csapatok akkori állapota, szervezetségi foka és fegyvelmezetségi színvonala nem volt elég fejlett, hogy az emberek egymástól funkcionálisan elválasztott zárt egységekben tudjanak maradni, és azok keretén belül, felsőbb irányítás szerint itt vagy ott állást foglalni, ide vagy oda támadni. Ők jól verkedtek, jól rohamoztak, volt erejük, volt lendületük de nem voltak elég rugalmasak. Ha egyszer soraik megbomlottak, nagyon nehéz volt újra csatarendbe állítani őket. Ha egy bátor előretörésük elakad, nincs mód, nincs szabály, nincs kellő gyakorlat mely megengedné átcsoportosításukat. Nem létezett kellő számú beosztott tiszt, alparancsnok kik az embereket manőverezhető egységekben tartották volna.

El kell ismerni tehát azt, hogy a csatater másik oldalán felsorakozott török hadsereg nemcsak számbelileg volt túlnyomó fölényben, hanem minőségileg is.

Kezdve a tüzfegyvereken, Szulejmán tüzérsége 300 lövegből állott: a legnagyobbak és legmodernebbek a világon. Úgy csőtmeretben, mint pontosságban és hordásban, az akkori viszonyoknak megfelelően, időkeletesebbek az európai gyártmányoknál. A magyar sereg 85 ágyúval rendelkezett. Ebből az ütközet napján csak 53-at sikerült a dunai naszádokból kihajózni.

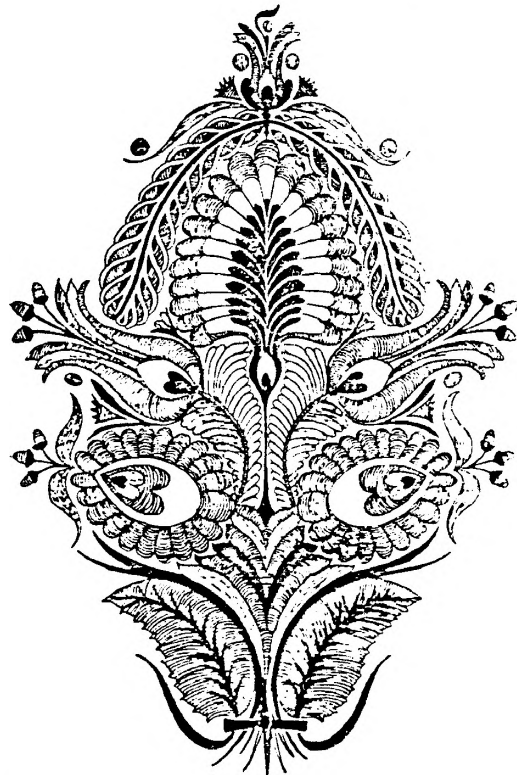
A korabeli, moderneknek tekinthető európai hadseregek, melyekben a három fegyvernem, tehát lovasság, gyalogság és tüzérség elkülönül egymástól és mindegyiknek sajátos szerep jut a hadműveletek során, csak utánzatai a kitűnő ottomán hadigépezetnek. Ebben a kiváló szervezetben nemcsak a három fegyvernem került pontosan meghatározott alkalmazásra, hanem létezett a masse de manoeuvre, vagyis a döntő pillanatban bevetendő tartalék. A nagy török győzelmek kivétel nélkül a tartalék bevetésén alapultak. Ezek rendszerint rejtett helyről előrohanó pihent csapatokból állottak és a szultán személyes vezetése alatt harcoltak. Ez a haditerv nyugodtan kivárta míg a feudális nehézlovasság támadása lelassult, míg a rohamozó élcsapatok összekeveredtek és olykor egymást gátolták a mozgásban. A roham megállításában jutott főbenjáró szerep a janicsárságnak és később a tüzérségnek. Ez a taktika ragyogó győzelmekkel koszorúzta a török fegyvereket, Manzikerttől, Myriokephalon, pelagóniai Monastir, Hattin, Nikapoly, Kossovo, Váma csatateréin át egészen Mohács véráztatta mezejéig. Ez a Duna melletti, "hősvértől pirosult gyászter" jelentette a törökök utolsó nagy megsemmisítő győzelmét nyílt ütközetben.

Ilyen körülmények között a bandériális és zsoldos csapatokból utolsó percben összetákoltt, elavult fegyverzetű seregnek valóban nagyon kevés esélye lehetett a győzelemre, még a legnagyobb vitézség és hősiesség árán sem.

A király 3000 lovassal indult el Budáról. Ez volt minden, amit a fővárosban mint királyi csapatot összeszedhetett. Közben II. Lajos lassan menetelt dél felé, hogy közben az ország különböző részeiből érkező bandériumok csatlakozhassanak hozzá, a szultán által előreküldött Ibrahim nagyvezír elfoglalta Péterváradot, a déli végek utolsó erősségét. Alapi György, a dunai naszádosokkal együtt remekül védte a várat. Sajnos Tomori rendelkezésére álló haderő nem volt elégséges az ost-

romlottak felmentésére. Még egy utolsó lehetőség kínálkozott a haza megmentésére; a török hadoszlopok átkelését a Dráván Eszéknél megakadályozni. Az erre a feladatra kirendelt Báthory István nádor a király nélkül nem akart harcbocsátkozni. Nem kétséges, hogy ez a magatartás csak kifogás volt saját gyávaságának takargatására.

Ebben a tragikus esztendőben, sőt az egész előzetes emberöltőben, az ország vezető rétege szomorú csődöt mondott. Ezel szemben a magyarság népi ereje még töretlen lelkesedéssel, példaadó erkölcsi nagyságában mutatkozott be az utolsó délvideki erősségek védelmében. Nándorfehérvár minden segítség nélkül, két hónapig állta az ostromot, míg az őrség 72 emberre csökkent. Sabácott Logodi Simon és Torma Endre parancsnokok az utolsó 60 emberig védtek a várat. Azok is ott estek el a

vár piacán, mert nem adták meg magukat. Zimony védői is mind az utolsó szálig elestek, Szkublics Marko kapitánnyal az élükön.

A bandériális csapatok csak lassan gyülekeztek a király zászlaja alá. A két legfontosabb segéderő vezetője, Zápolya János erdélyi vajda és Frangepán Kristóf horvát bán, mindketten futárral üzentek a királynak, kérve őt hogy az ő csapataik érkezése előtt ne bocsátkozzék harcba. Ennek ellenére a királyi tanács az előnyomulás mellett döntött. Ez az elhatározás az örülettel volt határos. Csak a stratégiai ismeretek teljes hiánya és a fennálló erőviszonyok félreismerése válthatott ki ilyen szörnyű ballépést. Egy gazdag ország pusztulása, 15.000 hősi halott és százazrekre menő leöldösött békés lakos volt az ára.

A végzetes találkozás, "hol egy nemzet süllyedt el" 1526. augusztus 29-én történt. Túlűtött meleg nyári nap virradt a magyar katonákra, mikor a Duna jobb partján, Mohácstól délre, már korareggel csatasorba állottak. A két főhadrend egészen a kora délutáni órákig várakozott a tűző napon, miközben a törökök

elővédje leereszkedett a szembenlévő földvári dombokról. Szulejmán nem sietett és az elől menetelő ruméliai hadtest még a földvári lankák sűrűjében húszolt. A szultán csata előtt még pihentette katonáit. Késlekedése szándékos volt. Meg kellett várnia, míg a hátrább menetelő anatóliai hadtest felzárkózik. Mint képzett katona tudta, hogy a magyar sereg rohama előtt a ruméliai hadtest egymaga még tüzérségi támogatással sem tudna megállni. Egy 80.000-re rúgó sereg felvonulási oszlopa hosszú kilométerekre nyúlik. Nyílt terepen még a lovasság sem menetelhetett széles oszlopokban. Így hát elég hosszadalmas dolog volt míg az egész megérkezett. Az anatóliai lovasság és a szultán kísérő janicsárok képezték azt a tartalékot, ami aztán döntő módon beleszólt az ütközet lefolyásába. Míg tehát a törökök kényelmesen gyülekeztek és jó részük árnyékban várakozott, a magyar egységek egész nap izzadtak, áldogáltak és oktalanul fáradtak a napon.

Mi volt mármost a magyar haditerv, mert mégis kellett hogy létezzék valami elgondolás. A csata előestéjén a király részvételével haditanácsot tartottak. Akkor kiderült, hogy még nem nevezték meg a fővezért. Ezt a rangot és borzasztó felelősséget nem is akarta vállalni senki. A végén Tomori Pál, kalocsai érsekre, a Délvidék kapitányára kényszerítették ezt a hálátlan szerepet.

Mint minden tanácskozás során a vélemények itt is eltértek. Akadtak józanabb hangok, melyek a visszavonulást javasolták. Ez az egyetlen értelmes elhatározás megengedte volna Zápolya, Frangepán és a még csak Székesfehérvárig jutott morva segédcapatok csatlakozását. Sajnos az adott helyzetben ez az okos mozdulat kivihetetlen volt. Egyes különítmények minden további tétovázásban árulást véltek felfedezni. Egy esetleges visszavonulás esetén a sereget nem lehetett volna többé együtt tartani. Voltak olyanok kik védekezésre gondoltak. Védekezés azonban csak mozgékony, egymást kölcsönösen támogató, bizonyos helyeken hátráló, időnként visszavágó egységekkel lett volna lehetséges. Ilyen hadmozdulatokat a bandériális csapatok nem tudtak volna végrehajtani. Különböző lelki beállítottságuk a támadásban bizót egyedül. Ehhez a védekezőharcmodorhoz a római légiköz fegyelme és nyugalma volt szükséges. A zsoldosok tudvalevőleg fegyelmezetlenek voltak. Scipio Zamánál és Julian a Strassburg melletti csatában iskolapéldáját adták annak, miként lehet erős lélekkel de higgadt irányítással a legveszélyesebb helyzeteket kiparírozni, és egyes seregrészek áthelyezésével a legmerészebb bekerítő mozdulatoknak is elejét venni és győzni. Nem is erre gondoltak a "védekező" párt tagjai, hanem egy nagy szekértáborra. A szekér körön belül a csekély tüzérségnek, melyet az osztrák Hardegg János gróf irányított, valóban nagyobb hasznát vehették volna. Talán egyik vagy másik morva zsoldosvezér, Ziska János szekértáboraira gondolt és megpróbálta a jelen helyzetre alkalmazni. Ezt a javaslatot hamar visszavetették mert mint mondták a táborban már ott lévő 15.000 hámos ló tetézve a lovasság állataival, aránylag szűk helyen iszonyú kavardást kelthet. Talán nem akarták a Mohipusztán elkövetett hibát megismételni. Maradt tehát mint egyetlen járható út a támadás, azaz az európai hűbéres lovasság állandóan használt módszere. Tomori maga is ezen a nézeten volt. Elképzelése szerint időben indított támadásával megverheti a ruméliai hadtestet, mielőtt a török sereg többi része megérkeznék. Mint elgondolás nem is volt olyan rossz, csak mint számítás balul ütött ki. Mielőtt a magyar sereg megindult volna, az anatóliai lovasság már felzárkózott, és a földvári magaslatok között, rejtett állásban várta a parancsot. A magyar vezetés ezt a lényeges részletet nem tudta felderíteni, sem kémszervezet útján tudomást szerezni róla. Éppen ez volt a végzetes.

A magyar támadás elég későn, a koradélutáni órákban indult meg, vagyis fél napi késedelmeskedés után. Közvetlen ezt megelőzőleg vették észre, hogy a sereg jobb szárnyán török lovasság, nagy kerülővel átvonulva a dombok tövében, bekerítő

mozdulatot készített elő. Csakhogy fegyvereik csillogása elárulta őket. A király védelmére rendelt csapatokat küldték ellenük. Ekkorra már sötétedni kezdett az ég alja és villámok cikáztak a látóhatáron. Nyári zivatar volt készülöben.

Tomori a sereget két csoportra osztotta. Az első hadrend támadása inkább felderítő jellegű lett volna. Ezt az előrevetett felderítő csoportot kísérte a jobbszárnyon Batthyány Ferenc, a balszárnyon pedig Perényi Péter által vezetett lovasság. A közepet maga Tomori vezényelte. A második hadrend, vaghis a sereg zöme, kissé hátrább, öt egymás mögött felállított vonalból állott. A negyedik közepén ült lován a király. Mint a közelellők bizonyítják, az uralkodó arca halálsápadt volt. Szegény fiatal ember arcára azon a napon utoljára ereszkedett le a sisakrosztély. Tudat alatt mindenki érezte, hogy sorsdöntő perceket élnek. Közben a király védelmére rendelt csapatok már közeledtek Bali bég és Khoszev bosnyák lovasságához, akiket Ibrahim nagyvezír küldött előre, igazi lesállításba, hogy részben oldalba kapja a magyar sereget, másrészt hogy az esetleges menekülőket útját elvágja.

Hardegg tüzérsége az első vonal előtt középen helyezkedett el. Ezek leadták ősztyűüket és ezzel megnyitották az ütközetet. Ekkor indult meg az első magyar roham. Ennek elsőprő ereje nagyobb volt mint bárki várta volna. Az első török vonalak egyszerűen szétfoszlottak. Batthyány a jobbszárnyon és Perényi a balszárnyon szintén győzedelmesen haladt előre. Tomori ekkor Báthory Andrást hátraküldte a királyhoz avégett, hogy a kedvező helyzetet azonnal ki kell aknázni és most már a sereg zöme is induljon meg. Báthory nagy vágásban érkezett a jó hírrel és a kezdeti győzelem lelkesedésének hevében, a szokásos túlzással jelentette az uralkodónak, miszerint a csatát már megnyerték és a törökök hanyat homlok menekülnek. A helyzetet ki kell aknázni és a győzelmet teljessé kell tenni. A király most már az egész sereggel vágjon be.

A hír igaz volt. A ruméliai hadtest valóban hátrálni kényszerült, méghozzá nagyobb mélységben mint Szulejmán gondolta volna. A magyar előretörés ezenfelül olyan gyors volt, hogy Bali bég lovasságát a magyar sereg jobbszárnyán a kerülő mozdulatról visszahívták és ellentámadásra vezényelték.

Batthyány még így is áttört rajtuk, de akkor meg a török tüzérség előtt találta magát. Ez közvetlen közelből tüzel rájuk. Az ágyútűz maga nem okozott túl nagy veszteséget emberben, de megbontotta a rendet. Mikor pedig a második magyar hadrend megérkezett, a két szárnyon, az említett megzavaródás miatt a helyzet fokozatosan romlott. Ennek ellenére a második hadrend állta a sarat, sőt előrenyomult, míg csak újabb sörtűz és a janicsárok ellentámadása meg nem állította. Ebben a nehéz helyzetben dobta be Szulejmán az anatóliai lovasságot. A kellő időpontban megindított török támadás elől a magyar balszárny Perényi vezedete alatt, majd a közép, kisvártatva pedig a magyar jobbszárny is hátrálni kényszerült. Ez a nagy török ellentámadás jelentette azt a kritikus pillanatot, mikor a magyar sereg lendülete és önbizalma megingott. A bámulatosan gyors és győzelmes előrenyomulás után se Tomori, sem a többi alparancsnok, nem számoltak a török vonalak oly hirtelen megmerevedésével, mégkevésbé az erőteljes visszautéssel. Itt bosszulta meg magát az a téves számítás, miszerint az anatóliai hadtest még távol lett volna. Mintha csak a nikápolyi és vámai ütközetek ismétlődtek volna. Tomori mindent elkövetett, hogy a szárnyak hátrálása mellett közepén megtartsa. Rettegetes erőfeszítéssel igyekezett az embereket újra támadásba vinni. Ez a gigászi feladat azonban már nem sikerült neki. Nem volt vezérkara, nem voltak számysegédei meg összekötő tisztjei, vagy ha voltak már elesetek. Így parancsait már nem tudta a kellő helyekre eljuttatni, az emberekbe új lelket önteni és kellő módon irányítani. A rend bomladozni kezdett de tartalék bevetéséről ekkor már nem lehetett szó, mert az nem létezett.

Már az egész hadsereg betámadott és most bent állt a csata közepében érezvén azt, hogy lassan bekerítik. Ilyen félelmetes helyzetben mindig akad egy néhány gyenge idegzetű ember, aki vagy magában nem bízik, vagy másokban és ezért további küzdelem helyett a futást választja.

Ma már, Le Bon műveinek ismeretében, jobban megértjük a tömegek viselkedését. Tudjuk, hogy néhány ember viselkedése egész sokaságot képes magával ragadni. akár előre akár hátra. A második magyar támadás megakadása a csüggedésből a félelemből, a félelemből pánikba hajtotta a vékonyabb derekú embereket. A sereg összetétele, kiképzése és minősége folytán nem volt mód ügyes, rugalmas visszavonulásra. Energikus hátvéd harcok még lélegzethez juttathatták volna az egyes csapatrészeket és legalább rendezett visszavonulást eszközölhetett volna. A zárvarban nem lehetett végrehajtani azt az egyszerű manővert, mely saját tűzérégi vonala mögött keres védelmet, és annak fedezete mögött újra csoportosult volna és jól irányított ellentámadással a török szétszórt vonalait visszavetette volna. Sajnos a több nyelven beszélő, részben idegen zsoldosokból álló magyar sereg nem volt eléggé megszerelve, nem volt központi parancscsal irányítható. Ha egyszer a csata hevében az egységek összekeveredtek, senki sem tudta kitől vegye a parancsot. Ennél fogva a rendet végképp nem lehetett helyreállítani.

Ebben a válságos helyzetben és a rend végső felbomlásának láttára, a lovasság egy része, miután már alaposan meghátrált, futásban keresett menedéket. A gyalogság ezt nem tehette. Bátoran harcolva mind ott veszett. II. Lajost, ki ternas módon, királyhoz méltón verekedett, kísérői kényszerítették, hogy mentse életét. Ekkor már kitört a régen fenyegető vihar. A súlyos zápor még vízenyösebbé tette a magyar balszárnyon túl húzódó dunai árterületet. A király pedig éppen erre vette útját, hogy a budai úton leskelődő akindzsiakat kikerülje. Így veszélyes ingoványos terepen kellett áthatolnia. A Csele pataknál mely a zuhogó esőben alaposan megáradt, lova az iszapba süllyedt és maga alá temette a fiatal királyt. A magyar főparancsnok, Tomori Pál, utolsó hellettéig az első vonalban küzdött. Vele együtt halt hősi halált Szalkai érsek, az ország primása, Drágffy János országbíró, számos zászlós úr és püspök.

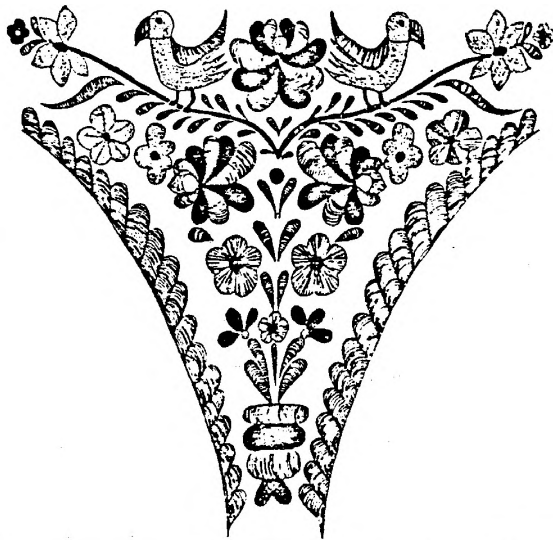
Vajon mit lehetne a 15.000 hősi halott sírkövére írni, miután egy bátor asszony, Kanizsai Dorottya szolgálóival és felfogadott embereivel eltemette őket, már amennyit tudott. Hiszen ők akik életüket adták, szintén megcselekedték amit megkövetelt a haza. Vértüket ontották egy földért, egy vallásért, királyukért vagy kenyéradó gazdájukért. Életükkel fizettek hitükért, azért a hitért melyben nevelkedtek, melynek templomaiba jártak, melynek papjai keresztelték, eskették és eltemették őket. Tudták, hogy a világ legjobb seregével mérik össze erejüket.

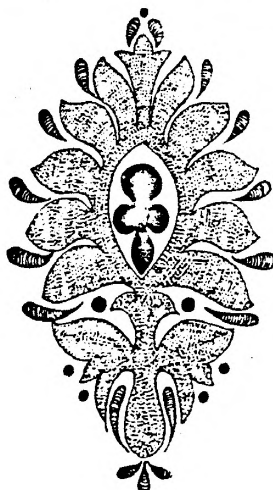
A török birodalom három világrészre terjedő hatalma, gazdagsága, mérhetetlen erőforrásai nem volt titok senki előtt. Tudták azt is, hogy a félhold győzelme a kereszt eltemetését jelenti. Tudták, hogy az ozmánok a templomokat mecsetté változtatják. Tudták, hogy ott a Duna mellett nemcsak két hadsereg, de két vallás, két világnézet mérkőzik egymással. Mintegy százötven év óta tartó, fokozódó küzdelem után, a mérleg kezdett a török javára fordulni. Nagy Lajos, Hunyadi János és Korvin Mátyás ideje óta a törökök hatalma egyre nőtt. Ha megállították, visszavetették vagy legyőzték őket Európában, gyarapítani tudták birtokaikat Kisáziában, Perzsiában, Szíriában, Egyiptomban meg Afrika északi partvidékén. Szulejmán uralkodása idején a török hatalom zenitjéhez érkezett. Mégis a kis magyar sereg, néhány idegen zsoldos alakulattal felelősítve, kivonult a nyílt mezőre és rohamra indult. Ott vágattak az ország zászlós urai, akik talán kissé elszórtak a lovaglástól, talán a kardforgatástól is, de azért ott voltak. A régi magyar családok fiainak legjobbjai sorakoztak a katonák között a király és az ország védelmére. Valami fájdalmasan tragikus elem jellemezte ezt a kivonulást. Az előre vesztett ügy sötét árnya lebegett a főúri zászlók fölött. A végzet könyörtelen keze előbb-utóbb gazdagot és szegényt, hatalmast és kismembet egyaránt elér. Sok nyílt agyvelejű ember szomorú lemondással szállhatott lovára azon a meleg augusztusi délután. Bizonyára érezték, tudták, hogy az elmúlt évek bűneiért fizetniök kell. Így vértanúk módjára mentek előre, kik nem várhatnak jobb megoldást, mint a halált. Fegyverzetük, nehéz, páncélos ingeik, szervezetük, harcmódoruk már régen idejét múlta, mikor a török ágyúk torkába vágattak. Csak keresztény hitük nem volt elavult. Tudták, hogy nemcsak saját földjüket, de az egész nyugati világot védik. Érezték, hogy a sors rendelése elől nem térhetnek ki, hogy hitük és erkölcsük parancsainak engedelmeskedniök kell. Drágffy János országbíró a csata előtt lecsatoltatta sarkantyúit, hogy ne tudjon elmenekülni. Tudta, hogy a halálba megy. Szolgája már útba volt hazafelé, magyar nyelven megírt végrendeletével. Perényi Ferenc váradi püspök a csata előestélyén előterjesztést tett a királynak, miszerint közölje a Pápával, hogy rákövetkező nap harminc ezer vértanút avathat szentté. Sírfeliratként a költő szavait kell idézni:

*"Mennyi nemes bajnok, méltó sok századot élni
Fénytelen itt szunnyad, s kő se mutatja helyét!"*

És végül utolsó üdvözlés gyanánt:

*"És te virulj, gyászter! a béke malasztos ölében
Nemzeti nagylétünk hajdani sírja Mohács."*

AZ ABSZOLUTIZMUS KORA 1849-1867

Történelmi folyamatunkban könnyen elkülöníthető, egészen speciális, alig 17-18 évig tartó szakasz a magyar történelem egyik leg-szomorúbb korszaka. Sajnos, nem az egyetlen!

Mikor Görgey tábornok Kossuthtól előző nap átvette az államfői hatalmat és másnap, 1849. augusztus 12.-én Világosnál letette a fegyvert, a varsói herceg Paskievics Iván, orosz főparancsnok azt jelentette a cárnak: "Magyarország felséged lábainál hever". Nem annyira az orosz cár, I. Miklós, aki kegyelmet kért az osztrákoktól és Ferenc Józseftől a legyőzöttek részére, hanem osztrák szövetségesei végezték el a személyi és a közjog lábbaltiprását, melyet oly mértékben űztek, hogy az osztrák politikát többször helyeslő angol külügyminiszter, Palmerston kijelentéséből csak az enyhébb részt idézve még ma is megdöbbenünk: "Az osztrákok...kegyetlenkedései az afrikai és haitii négerfajok eljárásához hasonlíthatók".

A BACH-KORSZAK

Különösen két ember neve személyesíti meg a sokszor elképzelhetetlen kegyetlenségek és az abszolút hatalommal való visszaélések el-számlálhatatlan sorozatát: a patológikus tüneteket felmutató, kicsapongó élete miatt korán elhunyt, igen tehetséges, legfőbb hatalmat kezében tartó "hideg vámpír" Schwar-

zenberg Felix herceg kormányfő és az olasz Brescia város hiénája és lerombolója: Haynau J. Jakab báró, az osztrák haderő főparancsnoka, akinek természetét ismerve a minisztertanács megvonta tőle a halálos ítéletek végrehajtási jogát, de Schwarzenberg kiereszkolta a két hétig vonakodó ifjú Ferenc Józseftől, hogy ismét Haynaut tegye meg a magyar élet és halál urává. Haynau akadályozta meg, hogy Ferenc József "uralkodói jogainak legszebbikét, a helyesen értelmezett kegyelmet gyakorolja" és már a bécsi forradalom évfordulóján, mikor Latour hadügyminisztert a forradalmárok kivégezték, ennek megbosszulására, október 6.-án Aradon a 13 vértanú tábornokot és a fővárosban Gróf Batthyány Lajos első felelős miniszterelnököt kegyetlenül kivégeztette. Batthyány kivégzése valóságos "premeditált Justizmord" volt.

A kivégzettek száma kétszáznál többre emelkedett és éveken keresztül tartott a halálos bosszú különböző koholt és valódi összeesküvés vádjával. A haditörvényszékektől külföldi várfogságra ítélték száma ezer fölé emelkedett. Az Inn völgyében Kufstein várának hirhedt cellái ismét megteltek magyar elítéltekkel; köztük szenvedett a bencés költő Czuczor Gergely is. A legtisztább elmék, mint Vörösmarty, Bajza, Jókai a bujdosásnak adták magukat. A mérsékelt Deák

sásnak adták magukat. A mérsékelt Deák Ferencet is haditörvénytörés elé állították, de őt kénytelenek voltak felmenteni a vádak alól. Szintén megkegyelmeztek Görgeynek, de Klagenfurtba internálták. Görgeyt különben a kormányzói címet törökországi emigrációjában ismét felvevő Kossuth Lajos viddini levelében sajnálatosan "árulónak" bélyegezte és így az emigrációban gyakran felburjánzó betegségeknek egyik jelét adta.

Maradandó figyelmeztetést ad a szomorú korról a sokszor hallgatásra, vagy képesbeszédre kényszerített költő Tompa Mihály (1817-1868) "A Gölyárhoz" című allegorikus versében:

"Sokra sír, sokra vak börtön borul,
Kik élünk, járunk búsan, szótlanul;
Van aki felkél és sirván, megyen
Új hont keresni túl a tengeren.

...A kidőlt fában őrlő szű lakik
A honfi honfira vādaskodik".

A korszakban, mikor még a gondolatot is elnyomták és guzsba költötték, maga az érzékeny és gyenge egészségű Tompa is átszenvedte a vizsgálati fogság keresveit, letompított hangú, allegóriákban célzó versei igen nagy népszerűségnek és megértésnek örvendeztek. Köztük másik példa "A Madár Fiaihoz" című versében:

"Nagy vihar volt. Feldűlt berkeinken
Enyhe, árnyas rejtek nem fogad;
S ti hallgattok? Elkészültök innen?
Itt hagynátok bús anyátokat?!

Zengjétek meg a jövőt, ha majdan
E kopár föld újra felvirul.

A jelennek bűjāt édesítvén:
Fiaim csak énekeljétek!"

Az elhallgattatott szó és irodalom, a gondolat kifejezésének szabadsága, minden más emberi és közjog a hódítók lába alatt fetrengett tehetetlenül. A "Verwirkungstheorie" elvi alapján Schwarzenberg és az utána sűrűn változó kormányok azt hirdették, hogy a magyarok a "lázas" és a kossuthi függetlenségi nyilatkozat révén eljártak az ország történelmi jogaira való igényüket és velük mint legyőzött és nehezen igába tartható néppel kell bánni. Haynau büszkén hirdette: "Száz esztendeig nem lesz Magyarországon forradalom, erről

fejemmel kezeskedem". Miután nyugdíjazták, az olaszországi városokban és főképp a londoni munkások mutatták meg neki, hogy nem is az áldozatai földjén, hanem kénytelenkedésben milyen ingatagon állt a feje, mely annyi halálos ítéletet tudott kigondolni. Mikor az incidensekért az osztrák kormány tiltakozott Londonban, azt a válasz kapta: "Tapintatlanság volt Haynauk az angol munkások előtt megjelenni". Mennyivel más fogadtatásban részesült Kossuth Londonban!

A vérengző Haynau katonai diktatúráját polgári uralom váltotta föl, először Báró Geringer Károly, majd maga a rideg Albrecht főherceg, Napoleon ellenlábásának, az asperni győzőnek: Károly főhercegnek a fia, a császár nagybátyja. De a megtorló intézkedések Bach Sándor belügyminiszter agyában születtek meg és az ő intézkedései folytan mint ezerfejű, mindenhová elérő és behatoló sárkányok okádták pusztító lángjukat. Kémei nemcsak az ország belsejében őrizték ellene a közhangulatot, hanem még Kossuth bizalmas környezetében is megvoltak az emberei, akiknek besugása alapján megtudta, hogy 1849. augusztusában a menekülő Kossuth hová rejtette el Szemere Bertalannal a Szentkoronát és Kempen báró segítségével kiásatta, mielőtt Kossuth más helyre vihette volna az ország kincsét.

Méltán kapta ez a gyászos korszak ettől a nagyon eredményes és aprólékos főtitkárviselőtől a Bach-korszak nevet. Az ország új berendezéséhez elengedhetetlennek tartották, hogy mindenek előtt megszüntessék Március Idusának a vívmányai nagyobb részét: eltörölték rögtön az 1848-as liberális alkotmányt és helyette az olaszországi alkotmánytól kezdve határozatokkal, ordonáncokkal, királyi pátensekkel, levelekkel kormányoztak. A császár 1851 Szilveszterén szentesítette az abszolutizmus alapelveit, miket hamarosan a "Definitivum" alaptörvény váltott föl, mely alapul szolgált a nagy szervezési műnek, mely az ország szétdarabolásával kezdődött "divide et impera" elv alapján. Levágták a magyar állam testéből Erdélyt; Horvátországot Szlavóniával, Fiumével és a Muraközzel; a Bácskából, Bácságból, a Szerémség két kerületéből a Szerb Vajdaság és a Temesi Bánság külön ország-részeket alkottak meg, melyeknek részvétele a központi képviselőházban és később a "nagy német" Tanácsban sok vitára és határozatlanságra adott alkalmat. A megmaradt

magyar területen is megszüntették az ellenállás szerveit, a régi vármegyéket és a megcsonkított országot öt kerületre osztották. A kerületek élére 1850-től főispánokat nevezték ki. Bevezették a rendőr- és zsan-dáruralmat, mely legtöbbször az elkeseredést, gyakran a kigúnyolást váltotta ki és nem tudta a rendet biztosítani. A vidéken elterjedt "betyár világ"-nak, a lakosság szimpátiája miatt, nem tudott véget vetni. A megyék széttagolását követte a önkormányzatok elkobzása a tudatos és erőszakos németesítés, az idegerből, főképp csehekből importált igen nagyszámú tisztviselőkar visszaélései, akik nem tudtak magyarul és az udvarhoz küldött rengeteg jelentésük mellett semmit sem értettek az adminisztrációhoz. A zsinóros ruhába öltözött "Bach-huszárok"-nak csúfolt köztisztviselők a gyanú és bizalmatlanság érzetét honosították meg.

Csak kevés számú magyar vett részt, anyagi körülményeitől kényszerítve, ebben a tragikomikus rendszerben, mely rendeleteivel odáig jutott, hogy üldözte a pörgekalapot és a körszakállt. A betelepített idegenek közül is csak kevesen gyökereztek meg a magyar talajban. (Lásd Jókai Mór regényét ennek a kornak a rajzára: Az új földesúr)

Nehéz lenne azonban elképzelni olyan kormányzatot, melynek nem lennének jó intézkedései is. A Bach-korszak is megvalósított pár olyan reformot, amit ugyanazon idő alatt más kormányformák és berendezések talán még jobban is valósítottak volna meg. Mindenesetre a javára írhatjuk a Thun Leó gróf közoktatásügyi miniszter középiskolai reformjait, különösen a reál iskolák felállításával. Elvben az 1853. március 2.-i ú.n. "Ürbéki nyílt parancs"-ban a végleges császári rendelet az urbéri terhek megváltását méltányosan oldotta meg. A régi birtokosok többet kaptak elvben, mint a 48-as magyar törvények megállapították.

Csak a folyósítások, az elölegek késői fizetése, a birtokoknak önkéntes értékelése és a "megbízható" elemek előnybe helyezése juttatott sokakat anyagi csúdába. A mezőgazdaság nagy krízisét a Bach-korszak nem oldotta meg. A nemesi birtok már akkor megindult a vándorútján. Hajnau maga is "Új földesurak" közé tartozott. A magyarságot nem csak lelkiileg, hanem anyagilag is tönkretette a bécsi udvar bosszúhadjárata. Megerősítették másrészt a jobbágyság felszabadulását és a közteherviseletet.

Nem javított semmit az elnyomó kormányzat a nemzetiségi kérdésben, mely már évtizedek

óta, a török kiűzése kezdetétől mint fergeteges felhő tornyosult a magyar nemzetállam fölött. Hiába figyelmeztette Bécset az osztrák történetíró, Springer, hogy "egyedül a magyarság az a nép, melynek súlypontja nincs a monarchia területén kívül". Ennek a történelmi igazságnak a súlyát Bécs nem tudta megérteni, csak később tapasztalta. A nemzetiségeket csak annyiban támogatta, amennyiben a magyarsággal szemben fel tudta önző céljaira használni. Különben érvényes Csengeri Antal megjegyzése: "A Bach-korszak az összes nemzetiségeknek megadta a jogot, hogy németekké váljanak.

Voltak persze olyanok is, akik megalkudtak az elnyomással, vagy közreműködésüket is felajánlották és azzal mentegették eljárásukat, hogy majd sikerül nekik a Burg-ban a császárhoz vezető hátsólépcsőkön megbuktatni a rendszert.

Később is akadtak, akik fehérre tudták mosni a rendszer bűneit. Azok voltak csak, akik nem árták át, mint ahogy Arany János gúnyosan megírja "Az alkotmányos sarjadék" című kis költeményében:

"Jobb dolgunk volt a Bach korában!"

Kiáltja száz ifjú torok:

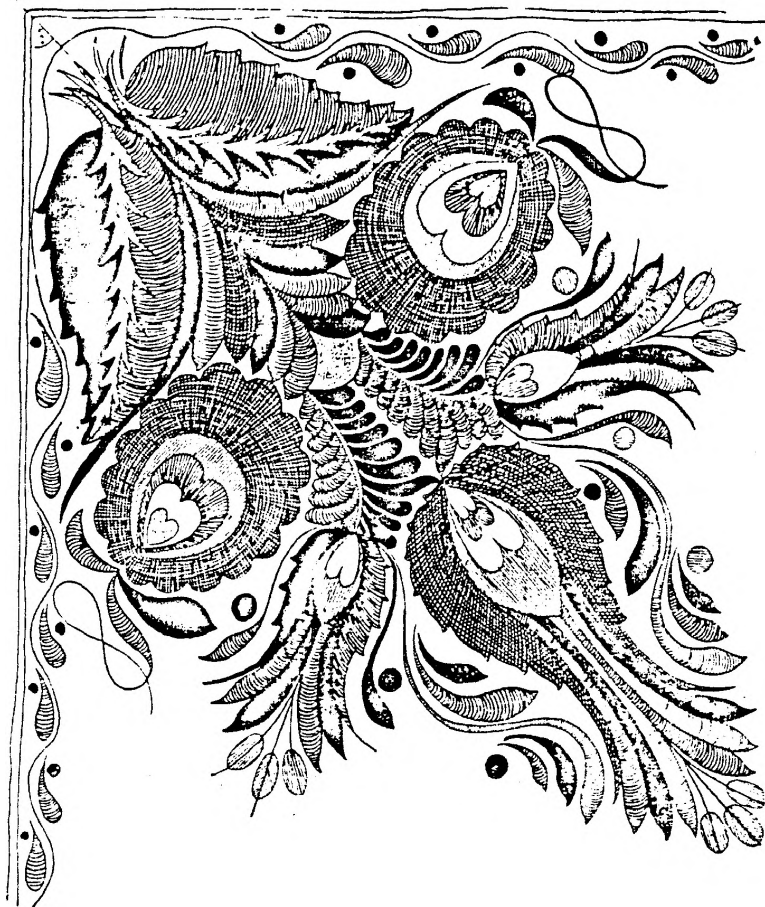
És rájuk áll is e dolog,

"Hja, a boldog gyermekszobában:"

Bach 1858-ban még ünnepeltetni akarta magát az elért eredményekért és ezért névtelenül kiadatta hattyúdalként az öngazoló röpiratot: "Magyarország fejlődő szakaszára való visszatekintést" a Rückblicket, melyre a döbblingi ideggyógyintézetbe kergetett Széchenyi István gróf, a legnagyobb magyar, félretéve Nagy Magyar Szatiráját, a Blick c. válaszában adta meg a megsemmisítő választ. Metsző gunyval, a hazáért áldozatul hozott életének végett érző ember szemléletével zuzza darabokra és teszi nevetségessé Bach érveit, de egyúttal már rá mutat, hogy a nemzetnek is és az uralkodónak is új utakat kell találnia, hogy a megoldáshoz elérkezzenek. Maga a "Blick" megjelenése után újra megindult rendőri házkutatások és vizsgálatok következtetésében beteltnek érezte a keserűség kelyhét és 1860 április 7-én öngyilkosságot követ el. Így lett ő is ennek a kornak egyik legnagyobb áldozata.

Írása és tette is hozzájárult Bach bukásához. A talajt más tényezők is készítették a kibontakozás felé. De ak Ferencnek porondra lépése adott végső lökést, hogy a kiegyezés sekere ne süllyedjen el a kibontakozás hírnáros talaján és ne térjen téves utakra. (HA)

IRODALOM

ARTHUR KOESTLER

Landy Dezso

(1905–1983)

Nem volt magyar író. Egyetlen könyvet sem írt magyarul, s a Magyar Irodalmi Lexikon - mely pedig nála sokkal kisebb csillagokat is nyilvántart - nevét sem említi. Mégis, a nyugati magyar sajtó súlyos hibát követne el, ha nem számolna be az őt megillető mértékben Arthur Koestler életéről és haláláról.

Budapesten, 1905-ben született és mire letette az érettségét, a háborút veszített és szétmargangolt Magyarországon jóformán lehetetlenné vált a kisemberek megélhetése. Ezért az öreg Koestler átköltözteti családját Bécsbe, mely a veszített háború ellenére is megtartotta vonzóerejét, szellemi sokrétűségét.

A főiskolai tanulmányait folytató Koestler kapcsolatba kerül, majd magántitkára lesz Jabotinskynek, a cionizmus akkori rendkívül lelkes és tehetséges közép-európai vezetőjének, későbbi irányítójának. Nem csoda, hogy a minden jobb ügy iránt lelkesedő fiatal ember fanatikus cionistává válik és egyetlen célja, hogy minél előbb Palesztinába jusson. Az anyagiakkal nem bővelkedő Koestler alkalmi megbízásokkal tartja el magát: Haifában limonádét árul, máskor idegenvezető – de mindig nyitott szemmel, felfokozott érdeklődéssel.

Ennek az időnek vetületét képezik első könyvei, melyek részben riport-szerűek, részben szinte tudományos leltári felvételek. Itt ismerkedik meg a kibucokkal, ezekkel az akkor idealista-kommunista kis szigetekkel, melyek élete

későbbi elhatározásainál döntőek lehetnek.

A következő állomás Berlin, ahol a hatalmas lap-és könyvkiadó Ullstein vállalat szerződési riporterként. Hirtelen egész világ nyílik meg számára: sarki utazás a Graf Zeppelin léghajón, újabb közel-és középkeleti utazások – és mindez csupán kezdete lehetne új életének. Ahelyett, hogy a tömegtelen lehetőséget kihasználná, 1931-ben titkon belép a német kommunista pártba és most életének egyetlen célja, hogy végre meglegye azt az ideális életformát, amire nyilván Oroszországban fog rátalálni. Többéves tartózkodása, különböző utazásai alatt azonban lassan rájön, hogy az ideális világ, amire úgy vágyott, nem azonos az orosz valósággal.

“Úgy jöttem a kommunizmushoz – írja – mint a szomjas vándor, aki végre tisztavízű forrásra talál és úgy hagyta ott, mintha megáradt folyóból másznék ki, mely elöntött városok romtöredékeit és hulláit sodorja magával...” 1983-ban, levonva a konzekvenciákat, ki is lép a pártból.

Ekkor már angol lapok munkatársa és a British News Chronicle megbízásából Spanyolországba utazik azzal a céllal, hogy leleplezze a Franco oldalán álcázottan résztvevő német és olasz katonai erőket.

Vállalkozásához éppoly lelkesedéssel készül fel, mint az előbbiekre, hiszen most új, szent célért harcolhat: egy diktatura megdöntéséért! Hamar fogságba kerül és – mert kémként kezelik – halálra ítélik. Sevillában napról-napra várja kivégzését, míg nem a világ minden tájáról érkező kegyelmet kérő levelek hatására a falangisták jobbnak látják élve át szupolni a határon.

Igy kerül át Franciaországba, a menekülő spanyolokat már váró fogolytáborba. Innen megszökve további stációja Anglia, ahol – hiszen vízum nélkül került a szigetországba – ismét letartóztatják.

1940-ben végre megkapja angol állampolgárságát és ettől kezdve csak ritkán, átmenetileg hagyja el, így pl. a háború utolsó évében, mint angol katona, Nagy-Britanniát.

Mindez, e meggyőződésben és színhelyben változatos élet meghozta irodalmi gyümölcsseit, szépirodalmi vonalon csak úgy, mint pamfletokban, hosszabb- rövidebb tanulmányokban. Ha a műfajok eltérőek is, egyben valamennyi írása azonos: a hitért, melyet a könyv írásakor éppen vall, 100%-os meggyőződéssel és lelkesedéssel áll ki, keresve egy jobb és igazságosabb világot, melynek megvalósításához semmilyen kockázat sem elég.

1940-ben jelenik meg könyve, mely kétségtelenül életművének legjelentősebb darabja: “Darkness at Noon”. A regény a Sztálin által oly gyakran indított álperek egyikéről szól, melyben a diktátor tulajdon munkatársait, vagy vélt riválisait kergette a halálba olyan eszközökkel, melyeknek pontos mását évtizedekkel később a Rajk-per kapcsán Rákosi is bemutatta Magyarországon, Rubashov, a lelkes kommunista vezető és Sztálin tisztelője fogságba kerül; értelmetlen vádakot zúdítanak a nyakára. Kezdeti, kétségbeesett tiltakozása lassan-lassan megtörik; végül is hajlandó “belátni”, hogy életét feláldozva, ezzel szolgálatot tett a Nagy Esmének.

A könyv megjelenése bombaként hatott a nyugati irodalmi körökben. A háború ezen fázisában, amikor a sorozatos náci-győzelmek után az oroszoknak sikerül megállítani a Moszkva elleni nagy támadást, a szövetségesek bizakodva néznek Sztálinra, elfeledve minden rosszat, amit eddig a diktátorról tudtak. A baloldali írók, Sartre, Camus és a többiek az eszme és egyben a szövetséges hátbatámadását látták a

könyvben: Koestler akarva-akaratlanul rövidesen egyedül maradt. Évek kellettek hozzá, amíg bizonyossá vált, hogy könyvében Sztálin és a sztalinizmus ellen emelt legsúlyosabb, kompromittáló vádak igazak voltak.

A háború után Koestler jóformán teljesen felhagy a szépirodalommal. Megírja önéletrajzának lenyugzóően érdekes első két kötetét (Arrow in the Blue – Invisible Writing), melyet később a “Scum of the Earth” zár le, néhány, a háború alatt megérelt, totalitarizmus elleni írását és részt vesz az 1950-ben megjelenő “The God that failed” (az Isten, aki hibázott”) nagy antikommunista gyűjteményben egyik legmélyebb, legmeggyőzőbb tanulmányával.

És aztán, egyszer csak megszűnik úgy szépirodalmi, mint politikai tevékenysége. Akad még néha ritka kivétel (pl. “Call Girls”), de láthatólag Koestlert most más foglalkoztatja ugyanolyan intenzitással, mint eddig minden írását.

A töprengő író, akinek napi teljesítménye mindössze 100-200 leírtszó, tudatában van felelősségének, melyet minden mondatáért vállal. S most úgy érzi, hogy minden, amit eddig leírt, anélkül történt, hogy a bázist, tehát mondjuk egy forradalmi megmozdulás alkalmával a mozgalmat kiváltó tömegek lelkét, ismerte volna.

Hogy tehát a világtörténelmet vagy a mai világot megérthessük, vissza kell nyúlnunk a tömeglétektanhoz. E későbbi könyvek az emberi lélek egy-egy problémáját vetik fel (pl. “Art of Creation”, “The Ghost in the Machine”, “Janus”) koestleri alaposággal és elmélyedéssel, rendkívül sok és frappáns új gondolattal – az olvasónak mégis néha az érzése, hogy a könyv nem szakember írása.

Egy alkalommal még a magyar őstörténetbe is elkalandozik, mikor is a “tizenharmadik törzs” – ról, a kazárokról mondja el sok forrásból összerakott, rendkívül érdekes, de nem meggyőző véleményét. Ezek a kiruccanások nem gyöngítik sőt teljesebbé teszik vegyes tartalmú könyveinek egységét, melyek vezető motívumra a feltétlen igazság keresése s egy szebb, békésebb, szabadabb társadalom megteremtése.

Mint bevezetőül említettem, nem tartotta magát magyar írónak. De ha bármilyen magyar vonatkozású ügyben segíthetett, neve mindig ott szerepelt az első között. Ha kérvényt kellett aláírni magyar írók életének megmentése, vagy börtönbüntetésének csökkentése, tiltakozást a felvidéki vagy erdélyi magyarság érdekében, a szervezők bizton számíthatnak részvételével. Ha magyar menekültek részére pénzt kellett gyűjteni, abból nobiles adománya sohasem hiányzott. S mondani sem kell, hogy magyar összejöveteleken hibátlan magyarságával lepte meg hallgatóit és hogy ilyen alkalmakkor a két “angol” író, a humorista Mikes és Koestler egymást magyarul szórakoztatták a legújabb anekdotáikkal.

Az utóbbi időben egészségi állapota válságosra fordult. Fehérvérűség és Parkinson-kór gyötörte és ő pontosan tudta, hogy az élet már semmi jót nem tartogat számára. A halál gondolatát már Servilla óta megszokta és a saját maga által többször propagált önkéntes eltávoztást választotta, nála jóval fiatalabb Cynthia feleségével együtt.

Nagy, változatos és befejezett életművet hagyott maga után. Egy ízben – még jóval halála előtt – a következő szöveget ajánlotta saját sírfeliratául: Minden tőlem telhető meg tettem tudva, hogy mindaz messze nem elegendő.

De lehet-e egyetlen embertől, egyetlen írótól többet kívánni?

EMBERHEZ MÉLTÓN

Flórián Tibor:

Szociális vagyok, mert örvendek, ha másoknak jót tehetek s magasaemelhetem a természetből és saját természetéből az embert. Szociális vagyok, mert emberek közösségében s emberhez méltón óhajtok élni. Szociális vagyok, mert – írásban és szóban – mindenkinek a jogáért küzdök s szeretem az embert, kit az Isten jókedvében és meztláb teremtett. Az élet kiállításán bőrük különböző színét csodálom, s nem engedem szívemnek, hogy csak egyet válasszon ki közülük kedvencének. Hitük ányalatai sem érdekelnek. Egyszerűen s fenntartás nélkül szeretem, aki hinni tud és hitét nem használja sohasem fegyverül mások ellen. Nem hiszek az "egyedül üdvözítő" hitekben, melyek megszállottá teszik terjesztőiket.

Szociális vagyok, mert hiszek a lelkiileg egészségesek szabadságában. Abban a szabadságban hiszek, mely nem korlátozza mások szabadságát és úgy épül be a közösségbe, hogy segíti annak fejlődését.

Szociális vagyok, mert csak a nekem termett - s munkámért járó - kenyeret szeretem, és keserűnek tartom, amit mások szelnek nekem. A magam kezével nem szeltem soha a másoké-
ból. Szilárd meggyőződése, hogy boldogabb lenne a föld, ha mindenki betartaná ezt az elvet.

Szociális vagyok, mert csak a mások elveit is tiszteletben tartó elvekben hiszek és nem hiszem, hogy csak egyetlen elv rendelkezései alapján lehetne megmenteni a világot. A világot különben is nem az elvek érvényesülése mentheti meg, hanem a

Szeretet. Csak a Szeretet győzheti le az "egyedül üdvözítő" elvet vallók gyűlöletét ellened és mások ellen.

Hiszem, hogy a Szeretet az a legfőbb jó, amit terjeszteni kell a világon. A béke önmagában még senkit sem tett boldoggá a földön, s a szabadság senkit sem szabadított fel saját hajlamainak börtönéből. Szeretet nélkül a béke csak egyenetlenséget szül s a mások jogaira nem tekintő szabadság börtönné változtaja a földet.

A Szeretetlenk nincs szüksége sem fegyverekre, sem a porkolábok bilincseire. Megvetem a porkolábok durvaságát és nem hiszek a hadseregek tartós győzelmében, csak a Szeretet diadalában. Nem hiszek az egymással szembenálló csapatok leszerelésének sikerében, de hiszek a lelki leszerelésben! Az erőszak nélkül, az emberi együttérzés által terjesztett Szeretet az egyetlen, mely a fegyvereket tartós hallgatásra kényszeríti és lassan befedi az idő rozsdájával.

Sem a békéért, sem a szabadságért nem lehet sikerrel küzdeni, amíg a Szeretet nem lesz érvényes mindenütt!

Nem hiszek sem a politikai, sem a katonai leszerelés tartóságában, de hiszek a Szeretet egyre növekvő hatalmában, melynek el kell hoznia egyszer a boldog állapotot: a lelki leszerelés által megvalósított békét és szabadságot.

New Milford – Erdőszállás

TUDOMÁNY

BESZÉLGETÉS

Chapó Györggyel

Gyuricza Gábor riportja

AZ ELREJTETT ISTEN – A "DEUS ABSCONDITUS"

A továbbfejlesztett és elmélyített relativitáselmélet, egyesítve Max Planck kvantum elméletével – filozófiai és teológiai szempontok.

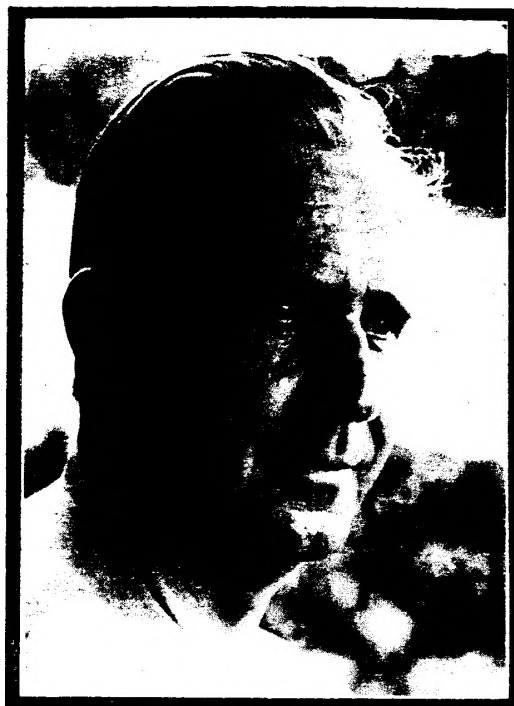
RÖVID TARTALOM: Isten, mint fejlődésesen öntudatosuló gondolat-energia az anyagban, a világban és a természetben s belőlük – a végső, nagy (apokaliptikus) világromboláson "át" – gondolatenergiáinkkal tudatosan felszabadítva, a történelem és a világ végén.

E hóban hosszabb beszélgetést folytattunk lébenyi Chapó Györggyel mélyreható fizikai problémákról, filozófiai megvilágításban. A kérdezett 1942-ben végezte el Budapesten a Bolyai János Honvéd Műszaki Akadémiát a híradó szakon, majd 1945-től a József Nádor Műegyetem soproni karán kohómérnöki tanulmányokat folytatott.

1948-ban Freiburgban (Nyugat-Németországban) töltött egy évet s a világot és jelenségeit (az anyagot, a természetet és főleg önmagát) egyre felszabadulóbb lélekkel önállóan figyelve és nagyszámú azonnali feljegyzést készítve, október végére egy igen nagy belső átalakuláson ment keresztül, melyet új emberként, belső megvilágosodásnak és újjászületésnek lehet nevezni.

Épp ezért Braziliában, az Universidade de São Paulón elkezdve és a jesuita Faculdade Anchieta-n befejezve, 4 év tanulmány után 1976-ban megszerezte a filozófia tanári diplomát. Ettől kezdve, kutató munkája mellett filozófiai egyesületekben és tudományos társaságokban a fizika és a filozófia határterületein mozgó kérdésekről tart előadásokat, melyek gyakran értenek (mint ez a riport is) mélyeszántó teológiai problémákat is. Néhány kisebb munkája a "III Semana Internacional de Filosofia" Rióban, 1977-ben kiadott kötetében jelent meg.

Eszmecsereknél főleg az einsteini relativitáselmélet területén mozgott, egyesítve azt Max Planck kvantumelméletével.

"... Félve előttem nem borulok porba.
Hozzád emel a leghőbb szeretet.
Egyenlők vagyunk! – Engem Te teremtél.
En gondolkok – s így megteremtetek".
– Czöbel Munka (1854-1943). Isten felé...

EZRET ÉRTEK, EZREKET NEM
– Jézus Krisztus (apokrif)

Szóval: Hogyan tudná röviden összefoglalni Einsteinnek ezt a sokat vitatott híres elméletét?

Chapó: Röviden csakis vicc formájában lehet, ami egyébként igen divatban volt a 20-as évek derekán Európában. Például nézd itt ezt a hajszálat: a fejedén kevés, a levesben sok; vagy például ezt a téglát: ha házat akarsz belőle építeni kevés, ha a fejedre esik - sok.

Sz: Nagyon jó, de ez csak relativitás. Mi a relativitáselmélet lényegéről szeretnénk többet hallani.

Ch: Kétségtől igen rafinált megfigyelésekről és kifinomult gondolatokról van itt szó. Németországban, 1905 júniusában megjelent Einsteinnek egy cikke a Fizikai Évkönyvekben "Mozgásban levő testek elektrodinamikája", majd 1916-ban egy másik "Az általános relativitáselmélet alapjai" címmel. E két munka – "A Speciális és az Általános Relativitás Elmélete" – néhány év alatt megrendítette egész Európa tudományos lelkiismeretét. Nem könnyű kevés szóval összefoglalni ezeket az elméleteket melyek alapvető fontosságú felismerése az, hogy az anyagot – akár mozgásban, akár mint tehetetlen tömeget – a térrel és idővel legszorosabb kapcsolatban levőnek tekintni. Ezt a gondolatot Einstein a nem kevésbé lángeszű Hermann Minkowskitól kölcsönözte, aki tiszta szellemi alkotáson és elvonatkoztatáson keresztül felfedezte az anyag negyedik dimenzióját, az időt.

Sz: Einstein az újságok számára elméletének következő összefoglalását adta: régebben azt állították, ha minden anyag eltűnne a Világegyetemből, még mindig megmaradna a tér és az idő. A relativitáselmélettel ez a felfogás megváltozott, mert mind a tér, mind az idő eltűnik az anyaggal. Fejtse ki számunkra részletesebben Einsteinnek ezt az állítását.

Ch: Itt már a tér, idő és anyag kapcsolatát és relativitását illetőleg csakugyan igen agyafúrt elvonatkoztatásokhoz jutunk. Minkowski fenti felismeréséből levezetve, a Modern Elméleti Fizika állítja: a téridő az anyag létfarmája, melyből következnek: ha megszűnik létezni az anyag, szükségszerűleg megszűnik létezni a tér és az idő is.

Sz: De hol van mind ebben a relativitás?

Ch: Ezzel a kérdéssel néhány saját felismerés és filozófiai vizsgálódás kifejtésére ösztönzöl a relativitáselmélet általánosítását és elmélyítését illetőleg.

A Világegyetem (értsd az anyag) a térben foglal helyet és benne képviseli az időt. Newton felfogása szerint a tér és az idő egymástól függetlenek és abszolútak. Erdemes megemlíteni itt, mert jól bizonyítja ennek az univerzális kérdésnek nehézségeit, hogy Kant így határozta meg ezt a két alapvető fontosságú egyetemes jelenséget: a tér és az idő az érzéki észrebevés a priori formái. Kétségtől nem könnyű tisztán és világosan megérteni.

Most képzeljük el a következőt: ha képzelő erőnkkel visszafelé forgatjuk az Emberiséget, a Természet és az Univerzum történetét, vagyis ha a fejlődés helyett gondolatban visszafelé-fejlődést (redukciót) hajtunk végre, elkerülhetetlenül észre vesszük, hogy eme visszafelé-haladás folyamán fokozatosan eltűnik minden anyagi létező, vagyis végül, a végén – és majd előre is - eltűnik az anyag.

Sz: Hová akar kilyukadni?

Ch: Egész egyszerűen a világ végére, sőt a túlvilágra - visszafelé, hátrafelé!

Sz: Vagyis az anyag kezdetéhez?

Ch: Sőt, az anyag, vagyis a világ (tehát a téridő) kezdete elé, mert visszafelé nyomozásunk folyamán egyre kevesebb lett az érzékelhető anyag s a végén - pardon, az elején! - szükségszerűleg a Világegyetem színpadán megjelent első, érzéki anyaghoz érünk: az őshidrogénhez, mely "még" együttesen képviseli az időt, az energiát, a gravitációt és az anyagot (az anyagi minőséget), mint gondolatot a térben: tehát "még" - vagy "már" - képviseli a világot egyetlen anyag, a hidrogén-gáz formájában, minőségében és működésében. Gondolkodástechnikailag ez a táguló Világegyetemnek gondolatenergiákkal való rendkívüli, sőt gigantikus összesűrítését jelenti, óriási hőfokon, a Világegyetem első pár percében, sőt - bármily izgalmasan is hangzik - első pár pillanatában!

Ez az őshidrogén, mint konkrét anyag, "még" atompartikulák egyesüléséből (1 protonból és 1 elektróból) áll - legalább is a modern, Elméleti Fizika kutatásai és állításai szerint.

Sz: Ha az anyag fogalmát a tömeggel helyettesítjük, a híres einsteini képlet - $E = mc^2$ - azt fejezi ki, hogy az energia egyenértékű a tömeg és a fénysebesség négyzetének szorzatával. De milyen módon van az energia a tömeghez, vagy inkább az anyaghoz "kötve" a természet valóságában? És mi az energia önmagában? Elképzelhető-e teljesen anyag-talanul?

Ch: Csak elméleti fizikai gondolkodással - nem. De ha kitörünk végül is az Univerzum anyagi börtönéből (breakthrough) - melyet én hiperfizikának nevezek - akkor igen.

Ha most jőzön magyar paraszti ésszel feltesszük a kérdést: Miért kellene itt megállni a visszanyomozásban? Talán azért, hogy a ridegen materialista szert gyenge képzelőerővel rendelkező természettudósoknak, az anyagelvű fizikusoknak és asztrofizikusoknak legyen még valami konkrét, érzékelhető, anyagi kutatnivalójuk?

A "BIG BANG", MINT AZ ÉRZÉKI-ANYAGI VILÁG KEZDETE

Ha az őshidrogénig minden eltűnt visszafelé (ez kb. 15 milliárd évet jelent) - ahogy rövidesen minden el fog tűnni a világ végével, a végső nagy apokaliptikus Big Bang-gel előre - tegyünk meg egy bátor lépést hátrafelé (s aztán majd előre is) és dezintegráljuk gondolatenergiáinkkal ezt az őshidrogént is. Más szóval, tüsszessük el az egész világot visszafelé.

Mi marad? Az anyag és az energia megmaradásának (tehát örökkévalóságának) univerzális fizikai törvénye alapján, szükségszerűleg azt kell mondanunk, hogy ami, minden dezintegráció ellenére, bár egy másik világban, mégis megmarad, az 1) Az atomi részecskék (protonok, elektronok, neutronok) teljesen szétcsépett állapota, a görögök "káoszt" - a (de egy más világban), és 2) "Az" energia - az anyagtól, ill. az atompartikuláktól ezáltal teljesen elvárt, felszabadult energia - mely az "Ö" -világi állapotából fejlődésesen összetartotta az atompartikulákat a világ minden anyagi létezőjében az őshidrogéntől fel az Emberig - Jérfi-ig és nőig. S melyet, ezt az összetartó erőt, mi hiperenergiának vagy gondolatenergiának ("Deus Absconditus"-nak) nevezünk el és kis h-val jelölünk, mely így azonos lesz Max Planck világállandójával, az elemi hatáskvantummal, ugyancsak kis h-val!

Sz: Tehát a hiperenergia egyenértékű a "Deus Absconditus"-szal?

Ch: Pontosan. Az "Elrejtett Isten", hogy hatását minden anyagi létezőben kifejthesse, $\sqrt{}$ (mű) rezgésszámmal oszcillál, ami (vagy Aki) így nem más, mint az $E = h \cdot \nu$ Max Planck-i képlet szerint minden anyagi létezőben, fajban rezgő gondolatenergia: a rezgő idea, az elrejtett Isten, Aty ösztönös megsejtésével: "... finom remegések: az erőm". Ez - $h \cdot \nu$ - mint "elemi hatáskvantum": egy egységnyi idea, monád vagy gondolatenergia-csomag, azaz elemi hatáskvantum az atompartikulák - szimbólummal: a - közében (a nukleáris térben) odaát, az anyagban - ideát.

Sz: Röviden azt akarja mondani, hogy a Világegyetem, a természet, a fajták és az ember isteni eszmék voltak "odaát" és megvalósultak az anyagban "ideát"?

Ch: Azt. Tehát az anyagban létrejövő, fejlődésesen öntudatosuló fajták, fajok - az elemektől az Emberig - idea-egysége, monádja, pontosan determinált önrezgéssel ($h \cdot \nu$), mint az anyaggal - a fizikai "tömeggel" - abszolút egyenértékű elemi hatáskvantum, de már anyagiasultan, az atompartikulákkal kointálan, az $E = mc^2$ einsteini egyenértékűség szerint. Így e két alapvetően fontos képlet: $E = mc^2$ és $E = h \cdot \nu$ természetes szükségszerűséggel és egyszerűséggel egyesül itt az anyagi világfejlődés és a Nagy Természet fokozatosan öntudatosuló emelkedő rendjében.

Amit, ezt az anyagi világfejlődést, mint a gondolatenergia (a Deus Absconditus) fokozatosan emelkedő öntudatosulását az anyagi létezőkben s fajokban sem Max Planck, sem Einstein nem volt képes tudatosan észrevenni és fizikai világképebe beilleszteni: azaz, zseniálisan mélyreható képzetüket nem voltak képesek végső lényegükben (gondolatenergetikailag) értelmezni, tehát jelentőségüket legvégső következményeiben megérteni - mely így, mindkettőjük számára csupán egy merev, sztatikus, fejlődésképtelen világ és anyag - egy lelketlen, értelmetlen, csak fizikális világ és anyag, mint hatalmas börtön - bármiféle felsőbbrendű, istenemeri véggel nélkül, mely nem felel meg a világfejlődés fokozatosan öntudatosuló természetes tényének.

Tehát úgy vélem, ezek után érthető: az ún. "Világteremtés" (és a fajok eredete) az atomi oldalon - "odaát" -ról - a magterületben zajlik le, a gondolatenergia atompartikulákat megtermékváltó hatására. Ez tehát a fajok eredetének eszmei, hiperenergetikai, ideális magyarázata. Tulajdonképp, századok tudományos tévelygése után visszatérés Istenhez, mint hiperfizikailag felismert és jeljelezett képzelő erőhöz, alkotó gondolathoz, de magasabb, természettudományos, energetikai szinten és legmélyebb, természetes, sőt szükségszerű kapcsolatban az atompartikulákkal odaát, az anyagban ideát.

Sz: Érdekes és eredeti gondolatok.

Ch: Sőt forradalmi! A gondolat, mint energia forradalma. Tehát a gondolatenergia (a Deus Absconditus) végső forradalma, mely így az emberi szellem és az egész emberiség beteljesedő forradalma!

Minden faj egy isteni, abszolút gondolatenergia-egység, "isteni szikra", elemi hatáskvantum az atomközi térben és az atommagokban, a túlvilágban odaát, az anyagban, az anyagi létezők sokféleségében, a fajokban, a mi világunkban, ideát.

Max Planck, Einstein és az átértékelt Darwinegyesülnek itt, a létrejövés végső mélységeiben hiperfizikailag, az általunk tudatosult gondolatenergiában, mint az atommagokban odaát, az anyagban, a fajtákban ideát, fejlődésesen önmagára ébredő, öntudatosuló ideában - $h \cdot \nu$, az a-ban, $E = mc^2$ egyenértékűsége: a természettudományosan, hiperfizikailag jeljelezett, végleg öntudatosuló fejlődésesen Istenben!

Sz: Szavakkal csak nehezen kitejezhető felismerés.

Ch: Csakugyan: h és a a maximális világredukció - a maximális minimum - mint öntudatlan őserőter és ősdualitás, hiperenergia és atompartikulák, mint előjövendő "szellem" és "anyag" közötti kettőjük fejlődésesen egyesülése, mint világkoitusz (= h+a), az anyagi világ és minden elképzelhető faj hiperfizikai, gondolatenergetikai eredete, nem egyoldalú vallási felfogással, csak egy Atyából akarva levezetni és megérteni mindent, hanem - a belső megvilágosodás ekstázisán "át" - észrevéve és megtapasztalva az öröktől fogva létező öntudatlan őskettségét (h-t és a-t) mint végtelen és behatároló, Isten és Sátán szükségszerű egyesülését a Világban, az Anyagban, a Fajtákban, az emberi kultúrákban s az egész, fejlődésesen öntudatosuló világfolyamatban (a hidrogéntől az emberig) s a nagy visszatérésen "át" a végleg megértett befejezésig: az apokaliptikus világ végéig!

Mert Lucifer szavaival "Az ember tragédiája"-ban:

Együtt teremtének: osztályrészemet
Követelem.

Szimbólummal:

Sz: Fizika, filozófia, teológia és biológia lennének itt mélyen egyesülve, a "h" és "a" őskettségében, mint hiperenergetikai ősmagban?

Ch: Pontosan. Amit még Einstein lángesze sem volt képes tudatosan észrevenni, hogy híres egyenértékűségében az "E" nem csupán egy nyers és értelmetlen "energia", mely csakis mennyiségileg, kvantitatíve egyenlő a neki megfelelő tömeggel, hanem egy fokozatosan, fejlődésesen öntudatosuló hiperenergia vagy gondolatenergia - a Deus Absconditus, mint $h \cdot \nu$ az anyagban, az anyagi létezők minőségi sokféleségében az őshidrogéntől az emberig, fejlődésesen emelkedő öntudatosulással, melynek vagy Kinek a világ minden konkrét anyagi létezőjéből és a Nagy Természetből való végső felszabadítása - a történelem és a világ végén - a történelem és a világ értelme...

Sz: Szóval azt állítja, hogy képzelőerőnkkel, gondolatenergiákkal Istent szabadítjuk fel az atomból és végül az egész anyagi világból?

A KRISZTUSI ÖRÖKKÉVALÓSÁG

Ch: Igen. S így, nem a világon, az anyagon és önmagunkon kívüli, szatikus-dogmatikus Istenről lesz itt szó, hanem egy, az emberben és az egész emberiség kollektív lelkiismeretében fejlődésesen öntudatosuló dinamikus-dialektikus Istenről van itt szó - a Deus Absconditusról, mint élő Istenről van szó! - aki fejlődése útját (Tao) az anyagban, a világban és az emberiség kb. 25 nagy kultúrájában (Toynbee) befutva, rajtunk és általunk végleg öntudatosultan fel akar már szabadulni az anyagból és a világból, hogy végül, 15 milliárd év gyakorlati tapasztalatával visszatérhessen önmagához - ime, a Nagy Visszatérés! - a történelem és a világ végén "át", a végleg beteljesedett, vagyis általunk tudatosított anyag-talan gondolatenergetikai túlvilágba - a krisztusi örökkévalóságba, a mennyei örök boldogságba!

Sz: Ez tehát a krisztusi végcél természettudományos forradalma?

Ch: Az, s így, nem karbatett kézzel - mint sültgalambot tehetetlenül váró buta nyáj - fogjuk várni a világ végét, hanem ésszel, hittel és főleg akarattal fogjuk akarni és a gondolatenergia világorradalmán "át" megvalósítani, mert "ha akarjátok, nem csoda" az Istennel való végső összelátkozás és anyag-talan, tehát természetfeletti egyesülés, eggyé válás - a beteljesedett örökkévalóságban.

S világtörténelmi feladatunk: ennek a képzelőerőnek - a gondolat-energiának - 15 milliárd éves történetének végén az anyagból való felszabadítása és tudatosan akart egyesítése és visszavezetése önmagához, a megdicsőült örökkévalóságban. Mert, ahogy Mécs László mondja: "A világ Istennel viselő", és Goethe szavaival a Faustban: "Das ich erkenne, was die Welt / Im Innersten zusammenhält".

Itt egy új és végső, befejező univerzális, természettudományos világvallás keretei bontakoznak ki, mely minden népre, fajra, kultúrára, emberre - az egész emberiségre - egyetemesen érvényes lesz, a történelem és a világ végén.

AZ ANYAGBÓL, TERMÉSZETTUDOMÁNYOSAN "LÁTOTT" ISTEN

Befejezésül, térjünk vissza újból a fizikai, ill. hiperfizikai valóságba.

A hiperenergiának - mint Istennek, a nagy H-nak - az atommagok börtönéből, önmagából való univerzális felszabadításán "át" - mely egyúttal önmagunk felszabadulása is - visszafelé (az őshidrogén előtti) és előre (a világ vége után) - végre elérjük a túlvilágot, egy teljesen más világot, a másvilágot, mint abszolút és ugyanakkor relatív kettős vonatkozási rendszer, mely már csak gondolatenergia és csak atompartikulák, de már nem egyesülten - vagyis már kettéváltak, tehát már újból nem-anyag, nem-ide, nem-tér és nem-tér-idő többé - hanem végül, a vég után, a beteljesedett kettős, relatív (és egyben) abszolút örökkévalóság:

A krisztusi gondolatenergetikai mennyek országa, mint végleg öntudatosult és beteljesedett pozitív képzelőerő - H - az örök boldogság!

és

a megváltó gondolattól teljesen elvált, különvált sátáni atombörtöni örök kárhozat, a negatív gondolat, a fekete lyuk (black hole) - A - a pokol kínjai!

Ez, az anyagi-fizikai-gondolatenergetikai világfolyamat - mint befejezés - végső erkölcsi szempontra és egyensúlyra, tehát beteljesedett entrópiája, mint dualitás, gondolatenergetikai erkölcsi relativitás és komplementaritás, mint abszolút, tökéletes és beteljesedett egyensúly a Max Planck-i $E = h \cdot \nu$ és az $E = mc^2$ einsteini "egyenértékűség" felbontása és megértése alapján.

Sz: Azt állítja tehát, hogy a végső kettős túlvilág - gondolatenergia és atompartikulák - öröktől fogva létezett? És van ennek kapcsolata az einsteini relativitáselmélettel?

Ch: Minden bizonnyal. De ez már egy, a túlvilágra kivetített, tehát transzcendens relativitás, nem tér, idő és anyag között - melyek ebben a kezdet előtti és a vég utáni túlvilágban még (vagy már) nem is léteznek és ahová Einsteinnek nem adatott meg szellemileg áttörni és behatolni - hanem ezek (tér, idő és anyag) túlvilági két, misztikus "alkotórészének" relativitása.

Gondolatenergia és Atompartikulák

h és a
energia és "massza"
E és m
végtelen és behatároló
képzelő erő és anyagiasító
szellem és anyag
purusa és prakti
yang és yin
világosság és sötétség
Isten és Sátán között,

mint még a világ és anyag előtti "coincidentia oppositorum", kiknek a világban, az anyagban s a Nagy Természetben lejátszódó egyesülése - szellemi közönsülése, transzcendens koitusza - mint ellentétek egysége és harca - a világ, az anyag, a téri-á, a Nagy Természet és az egész anyagi (fizikai) és erkölcsi (szellemi) világfolyamat, pontosan ahogy Lucifer mondja:

Együtt teremtenk: osztályrészemet

Követelem.

melynek most jött el (sőt itt van) tudatunk és lelkiismeretünk legmélyén megvilágosodottan végleg megértett, beteljesedő ideje!
Most: a világtörténelem végén - az idők és a tudás teljességében!

Sz: Felismerése szerint hiperfizikailag mi lesz hát ez a túlvilágra kivetített relativitás, egy teljesen más vonatkozási rendszerben, az apokaliptikus után?

Ch: Mivel a Klasszikus Fizika alapvető törvénye szerinti energiák sem el nem vesznek, sem nem teremődnek, csak átalakulnak, szükségszerűleg azt kell mondanunk, hogy a Világegyetem energia tartalma állandó. Gondolj a kvantumelmélet világgállandójára, a kis h-ra, mint elemi hatáskvantumra, mely felismerésünk szerint azonos az általunk tudatosult gondolatenergiával, az örökkévaló hiperenergiával, az elrejtett Istennel, a "Deus Absconditus"-szal!

Mivel a hiperenergia a fejlődésesen emelkedő világfolyamatban az atompartikulákhoz (odaát), tehát az anyaghoz köve (ideát) fokozatosan öntudatosulva nyilatkozott meg (a világban s végül az emberben), ezért szükségszerűleg azt kell mondanunk, hogy az anyag, tehát a világ elűnése után - vagyis a világ vége után - megmarad, mint természetfeletti, hiperfizikális, univerzális beteljesedett erkölcsi dualitás és relativitás az önmagunkban végleg öntudatra ébredt, a végleg öntudatosult gondolat (-energia), mint önmagunkban, az egész emberiség tudatában végleg önmagára ébredt Isten: felszabadulva, megszabadulva s végleg elválvá így az anyagtól (ideát), az összeomlott (dezintegrálódott) atompartikuláktól, mint megszűnt börtöntől (odaát), mely ezáltal - a végső apokaliptikus világromboláson, mint végső felszabadító Big Bang-en, a világ végén "át" - az abszolút és egyúttal relatív különválás, kettéválás, elválás:

A KRISZTUSI MENNYEK ORSZÁGÁRA ÉS A SÁTÁNI POKOLRA,

mint a világtörténelem s az egész világfolyamat végső megkoronázása és megdicsőülése az örökkévalóságban!

Mert ahol most élünk az csak ideigvalóság és - aki nem hisz, elkárhozik! (Mk. 16, 16).

Íme, a relativitáselmélet gondolatenergetikai entrópiája és erkölcsi arcuklata, mint abszolút befejezés - a végső nagy túlvilági beteljesedett anyagi és erkölcsi relatív egyensúlyban, mint világentrópiában: AZ ÖRÖKKÉVALÓSÁGBAN!

EMIGRÁCIÓ

HITÉLETŰNK

Vitéz Hefty László
Evangélikus lelkész - Buenos Aires

Az Evangélikus Világszövetség egyházak közötti együttműködési Bizottsága (C.C.C.) április 21 és 28 között Argentínában rendezi ebben az esztendőben évi összejövetelét. Ez alkalommal újra közénk érkezett Nt. Pósfay György Genfből, akit felkértünk "Krisztus Keresztje" gyülekezetünk nindhárom vasárnapi istentiszteletén a szószéki szolgálatra.

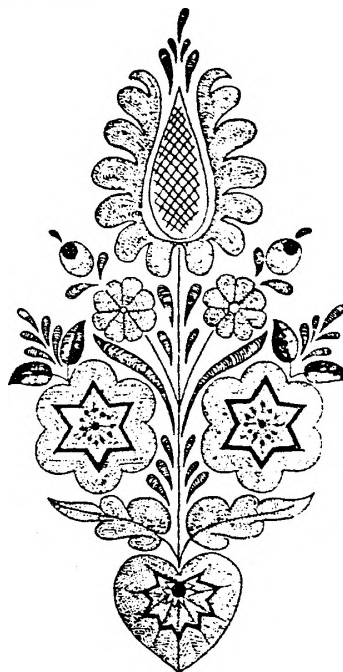
Ebédelni az Olivosi "Hungaria" Klub éttermébe mentünk, ahol alkalmunk nyílt vele európai lelkipásztori munkájáról beszélgetni.

Megkértük, hogy adjon hírt az 1983. évi Európai Magyar Evangéliumi Ifjúsági Konferenciáról, hiszen már 23 éve majdnem mindig beszámoltunk a "HITUNK"-ben ezekről a hitmélyítő és kulturális, mindig a nagyhéten megrendezésre kerülő találkozókrol.

PÓSFAY : Ebben az évben március 26 és április 2 között Leichlingenben, Köln közelében, jött össze 110 - 120 ifjú gyermek és időszeb személy. Leginkább Németországból, Svédországból, Dániából, Svájcól, Hollandiából jöttek, de néhányan Magyarországról is.

Mi volt az összejövetel fő témája, és milyen altémákra oszlott ?

PÓSFAY : A téma első pillanatban nem tűnik érdekesnek : "Hitéletünk". Ez volt a kezdő istentisztelet prédikációjának vezérfonala, amelyet aztán nyugateurópai evangélikus és református lelkészek, valamint a résztvevő fiatalok közül néhányan igen érdekes altémákra bontottak fel, mint például: "A belső szoba", "A hit harca", "A közösség", "A hitvallás", "Szolgálatunk".

Hogyan folytak le ezek, a többi áhítat előadások és viták és milyen volt a programbeosztás ?

PÓSFAY : Már a reggeli előtt minden nap imaóra volt, amelyen a résztvevők imába foglalták hálájukat, örömeiket, kéréseiket. Reggeli után Biblia tanulmány következett, amelyen a napi téma bibliai alapja került elemzésre, és utána hangzott el a maga az előadás. Ebéd után a résztvevők, egy vagy több fiatal irányítása mellett, megvitatták - hogy úgy mondjam : aprópénzre váltották - az elhangzott előadást. Az esti program általában kulturális jellegű volt. A "Székely fonó" meghallgatása közben felidéztek Kodály Zoltán életét és azt, hogy

mit köszönhet neki az emberiség. Filmvetítés volt a Braziliában végbemenő szociális munkáról, és egyben szamba vettük az argentiniai, brazil és venezuelai magyar protestáns gyülekezetek évfordulóit is. Megemlékeztünk Koós Károly kalotaszegi, erdélyi íróról és építészről, aki az erdélyi Szépmíves Céh egyik megszervezője volt. Az egyik esti programnak én voltam az előadója és ez inkább vallásos jellegű volt. "Luther hite" címmel. Nagypénteken este pedig Bach három húsvéti kantatája került előadásra, magyarázattal. Az előtte való délelőtti során, az Urvacsorával egybekötött Istentisztelet előkészítése képpen, vetített képes előadás volt "Krisztus keresztye a népek művészetében" címmel. Mielőtt aludni mentünk volna, közös áhítattal fejeztük be a napot.

Milyen pozitív eredménye volt ennek az 1983-as találkozónak ?

PÓSFAY : Fiatalok (18 és 25 év korhatár között) kapcsolódtak bele a program kidolgozásába és levezetésébe. Több magyar evangélikus teológus tanul Európa különböző országaiban, és majdnem mind résztvettek a találkozón.

Új megoldás volt ezúttal a párhuzamos program :

kis gyermekek bibliai történeteket és énekeket tanultak;

az elemista korúak hitoktatásban részesültek;

a gimnazisták résztvettek ugyan az előadásokon, de azok megtárgyalását külön csoportban végezték. Estéknél pedig táborújszerűen népdaloztak,

Hol tartják meg jövő évben a nagyheti találkozót ?

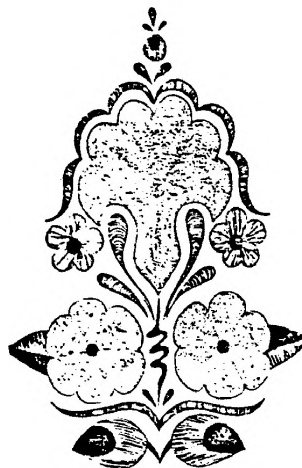
PÓSFAY : Belgiumban; mégpedig közös ökuménikus alapon, ahogy azt már eddig is kétszer megtettünk, a "Pax Romana", a Magyar Protestáns Szabadegyetem és az Európai Magyar Evangélikumi Ifjúsági Konferencia együttes rendezésében. Fő témáját a rendező bizottság a keresztyén erkölcsstan területéről választja.

Milyen más magyar evangélikus lelképásztori munkáról tudnál beszámolni ?

PÓSFAY : Nyugat-Európa területén sok helyen folyik közös evangélikus és reformá-

tus lelképásztori munka. Most azonban csak négy helyen történt látogatásomról szeretnék hírt adni.

Ausztria területén Szépfalusi István végzi a lelki gondozást. Amikor Bécsben jártam, éppen - szeretetvendégség keretében - Cs. Szabó László ismertette önéletrajzi írását

"Hűlő árnyékban" címmel. A lelkész évi jelentés alapján betekintést nyertem az 1982. évi munkáról is.

Németországban Stuttgartban jártam és Gémes István lelkész húsvéti igehirdetését hallgattam. Az ottani magyar istentiszteletek igen jól látogatottak. Ezekre hűségesen eljárnak a jugoszláviai vendégmunkások magyarul beszélő tagjai is. Egyre több honfitársunk érkezik ki a Romániához és Csehszlovákiához tartozó hajdani magyar területekről. Ezeknek a gyülekezet nyújt támaszt.

Svédországban is jártam, ahol Koltay Rezső és Kellner Ilona az evangélikus lelkészek. A stockholmi gyülekezetben felkérték bibliaóra tartására.

Svájc nyugati részén a protestáns lelkész állás jelenleg betöltetlen. Lausanne-ban és Genfben az arrafelé lakó, nyugalmazott, vagy az Evangélikus Világszövetségénél alkalmazott magyar lelkészek tartanak istentiszteleteket.

Amikor megköszönjük Pósfay Györgynek gyülekezetünkben végzett kétnyelvű szolgálatát és a nagyheti európai evangélikumi diáktalálkozóról és lelkész munkájáról szóló beszámolóját, szeretettel köszöntjük öt és feleségét, házasságuk 24. évfordulóján, amelyet 1959. április 19.-én költöttek templomunkban.

CSEKÉSZET

A Magyar Cserkészszövetség Délamerikai Kerülete január 1. - től 11-ig, a Campos do Jordão -i Teleki Pál Cserkészparkban rendezte meg a 21. A Kiscserkész Őrsvezetőképző táborát, amelyen résztvettek São Paulo, Rio, Brasília és Buenos Aires cserkészei.

A tábort, az Argentinában élő Benedek László-né vezette, kiváló cserkésztszisztek segítségével. A jelöltek, gyermekpedagógiai, módszertani, kézügyességi, népmese- és népijáték előadások alapján élvezetes bábjátékokat, akadályversenyeket és mesejátékokat dolgoztak ki a résztvevő kiscserkészeknek. A kicsiknek legnagyobb élményt nyújtott az "Elvarázsolt erdő", ahol este, a rejtélyes trópusi erdőben, mesealakok: tündérek, manók, sasok, pásztorok és a királykisasszony jelentek meg és cukorkával fogadták őket.

Az újonnan kiképzett Őrsvezetők folytatják a munkát a különböző csapatokban. Felelősségük a kiscserkészek szórakoztatása, vezetése és főként magyar élmény nyújtása.

Amíg Braziliában mindenütt a farsangot ünnepelték addig a 64. fcscs. Geocze Zoltán vezetésével, nagy tetre szánta el magát: vízi portyára indult a Mairiporã közelében lévő víztárolóhoz.

Az előkészületek megtétele után - vagyis: az izguló szülők megnyugtatósa s a mentővek, mentőmellények megvétele ill. elkészítése után - vígan indultunk el a Tremembei civilizációból a természet "lány ülőbe".

Portyánk a "Vági Tutajút" nevet viselte. A Vág folyót a víztároló tava jelképezte, melynek egyik oldalán volt a "Kralova" altábor, (t.i. a Vág a Tátrában ered, Kralova városánál) a Vág altáborral együtt. A tő másik oldalán lévő altábor Komárom város nevét viselte.

Megtanultunk evezni és vízijártasságból sok hasznos tapasztalatot nyertünk.

Több kellemes meglepetésben részesültünk: hogy milyen jó a tejporból készült "bogyós" reggeli, hogy mily ügyes szakács a Misi és, hogy a világ legérdekesebb szórakozása a sárháború! Aki nem hiszi járjon utána - illetve próbálja ki. Ehhez jó szórakozást kíván: Bianco Frédi

E SZÁM MEGJELENÉSE ADOMÁNYOKNAK
ÉS HIRDETÉSEKNEK KÖSZÖNHETŐ.

TÁMOGASSA LAPUNKAT !!!

OLYMPUS
ACADEMIA DE GINÁSTICA

Fizikai állóképesség növelése
izomzatfejlesztés - súlycsökkentés vagy
súlygyarapítás - nemzetközileg ismert
módszerek - egyéni foglalkozások.
Magyar vezetés.

Al. dos Maracatins, 197
CEP 04084

Moema
São Paulo

33 ÉVE
ÉPITÜNK

CONSTRUTORA SCHMIDT

AV. ANGÉLICA 2019 - 10º ANDAR
SÃO PAULO

TELEFONES 059-2133
TELEX: 1011) 0072 COSC BR

**Doceira
Húngara
a rétesek szakértője**

ELŐRENDELÉST VALLALUNK

Av. Brig. Faria Lima, 1237
Loja 17
Tels: 211.9292
212.3967

FÉRFI INGEK

Gyári áron, házhoz szállítva.
Megrendelés modellek alapján.
KLÁRI – TEL: 62-3409 (esti órákban)

BORBÉLY LÁSZLÓ

Hűtőszekrény, mosógép és háztartási gépek
javítása, festése és felújítása.

R. Frederico Abranches, 118 – Tel: 220-0305

PLAY – GROUNDS

BRINQUEDOS DE PARQUINHOS

SERRALHERIA GERAL E ARTÍSTICA

LUSTRES

CHURRASQUEIRAS ESPECIAIS

COBERTURAS METÁLICAS

TÉCNICA BOGNÁR INDÚSTRIA
METALÚRGICA LTDA.

Exposição e Vendas:

Via Raposo Tavares, km 42 – COTIA – SÃO PAULO

CX. POSTAL 052 – CEP 06700

Fones: 493-3846 e 493-3211

MÉG KAPHATÓ

FLORIÁN TIBOR

"KESERŰ GYÖKÉREN" című versskötete
tel: 256.0431 ára 10 dollár

SZÁLLÍTUNK
RIOBA VIA VARIG

MAGYAR ROTISSERIE

Házi készítményű harapnivalók:

KIFLI	MÁJAS –ÉS VÉRESHURKA
TEPERTŐS POGÁCSA	FRISS KOLBÁSZ
RÉTESEK – PALACSINTÁK	ABÁLT SZALONNA
IMPORTÁLT PAPRIKA	FÜSTÖLT KOLBÁSZ
TORMA	MALAC KOCSONYA
MÁK (DARÁLVA IS)	FRISS TEPERTŐ
PAPRIKA KRÉM	HERINGEK
HÁZI LEKVÁROK	HÁZI SAVANYÚSÁGOK

Készételek:

BORJÚPÖRKÖLT	BORJÚSÜLT
TÖLTÖTT KÁPOSZTA	LECSÓSKOLBÁSZ
KACSASÜLT	MALACSÜLT

Komplett vacsorák háznál való megrendezését is
vállaljuk.

RENDELÉSEK – FELVILÁGOSÍTÁSOK:
289-3586

Al. Joaquim Eugênio de Lima, 766 – J. Paulista

CONFETARIA "ODEON"

MAGYAR CUKRÁSZDA
HÁZI MAGYAROS SÜTEMÉNYEK

Dobos torta
Rigó Jancsi
Krémes béles
Diós beigli
Mákos kifli

Mandula torta
Somlói galuska
Túrós béles
Pozsonyi kifli
Almás rétes

Rendeléseket vállalunk

Rua Maria Antonia, 80 – Vila Buarque
TEL: 258-5930

*Ne felejtse el szülőföldjét
és anyanyelvét!*

Magyar folyóiratok:

Élet és Tudomány, Kortárs (Budapest),
Élet és Irodalom (BP), Nemzetőr (München),
Új Látóhatár (München), Irod. Újság (Párizs)
és még száz kitűnő szaklap

LIVRARIA D. LANDY – Tel: 255-3272
Rua 7 de Abril, 252 – 5º andar

Dr Dénes F. Tibor

UROLÓGUS

Rendelő: Rua Itapeva, 366 cj.134
tel: 289-1403 lakás: 864-9395

Dr. Frimm Károly István

SEBÉSZ ÉS GASZTROENTEROLÓGUS

A São Pauló-i Santa Casa orvosi fakultásának
tanszékvezető tanára és főorvosa.

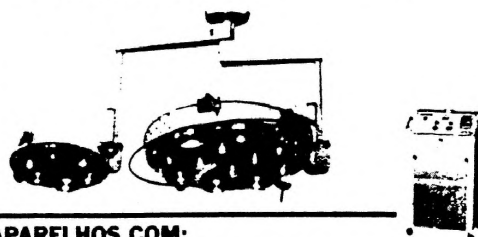
Rendelő: Rua Araújo, 165 / 51 – Tel: 259-6876

"DARVAS"

IND. DE APARELHOS ELETRO MÉDICOS LTDA.
marcas "ASCLEPIOS"

APRESENTA, NA ÁREA DE ILUMINAÇÃO
CIRÚRGICA, O LANÇAMENTO DA
"SÉRIE 2000"

"EXP-IMP"

APARELHOS COM:

- Balanceamento totalmente automático;
- Regulagem de foco no campo operatório, mecânicamente;
- Luz fria, concentrada, em profundidade e sem sombras;
- Projetamos também para o uso em campanhas militares, navios, com aparelhos de televisão de circuito fechado ou em aparelhos com câmaras fotográficas.

PRODUTOS QUALIDADE EXPORTAÇÃO

R. Cortolano, 618 - CEP 05047 - São Paulo - BR.
Tels.: 62-5509 e 65-6533

A fenti lámpák a magyar műszaki és kereskedelmi vezetés alatt álló "DARVAS" Ind. e Com. de Aparelhos Eletro-Médicos Ltda. gyártmánya, melyeket mind a brazil, mind a dél-amerikai államokba rendszeresen szállít.

Refrigeração ME-CA-LOR

Fabricante de: câmaras frigoríficas desmontáveis, geladeiras comerciais, balcoês frigoríficos, equipamentos para lanchonetes e restaurantes, resfriadores de água, aparelhos de ar frio industrial, etc.

VISITE NOSSA INDÚSTRIA – EXPOSIÇÃO PERMANENTE.

SANDOR SZEGO & CIA. LTDA.

INDÚSTRIA E COMÉRCIO DE REFRIGERAÇÃO

PBX: 295-5133.

AV. MARG. DIREITA DO TIETÉ, 1809 – PQUE NOVO MUNDO.
CEP 02187 – SP – (PRÓXIMO À PONTE DA AV. ARICANDUVA).

hírek

A Könyves Kálmán Szabadegyetem március 16-án Dr. Tóth László előadásában a 82 éve született Németh Lászlóról emlékezett meg. A remek, érdekesítő életrajzot Németh László műveiből vett idézetek tarkították, Szabó László és Tényi Gyula közreműködésével. Tóth László alaposságára vallóan, Németh munkásságáról, műveiről mély, átfogó összegezést hallhattunk. Az előadás után ritka élményként egy archív-filmet láttunk, Kodály Zoltán és Lőrincze Lajos beszélgetését a magyar nyelv tisztaságáról.

Az újjáépített Szeretetházban, a Segélyegylet Igazgatósága, március 27. -én, kellemes, "churrasco"-val egybekötött, húsvéti ünnepélyt rendezett.

A jólsikerült "churrasco"-ra több mint 200-an gyűltek össze és még az eső sem tudta elmosni a jókedvet.

Az izletes "churrasco"-hoz a húst a Wessel húskereskedő szolgált, a kolbászt pedig Póor András és Luiz Trozzi. Utóételként kürtös kalács szolgált. A helyben felállított bazárban izletes sütemények és ajándék tárgyak voltak kaphatók.

Még szemerkélt az eső, mikor délután a Pántlika Táncegyüttes rövid bemutatót tartott az udvaron. A népviseletes leányok és fiúk a fák között táncolván azt a benyomást keltették, mintha Magyarországon volnánk, valamelyik falun, vasárnap délután.

- Az Arany János Műkedvelőkör ez évi Március 15-i forradalmi évfordulóról a "Föltámadott a Tenger..." című film vetítésével emlékeztek meg, melyet Bálint János színes visszatekintése nyitott meg.

- A Könyves Kálmán Szabadegyetem keretében Március 19-én a Magyar Segélyegylet helyiségében került vetítésre a Mici néni két élete című filmvígjáték, 40 főnyi nézőközönség előtt. A film könnyed, kellemes stílusával a filmvígjáték tradícióinak megfelelő bonyadalmaival föloldó szórakozást nyújtott.

- Úgyisintén a Segélyegylet helyiségében Április 30-án került vetítésre, a Könyves Kálmán Szabadegyetem keretében "Az oroszlan ugrani készül" című film, jólsikerült paródiájaként a divatos kémfilmeknek.

Az Evangélikus Egyház legközelebbi istentiszteletei: Május 29-én, vasárnap d.u.18 órakor, Június 12-én, vasárnap d.e.11 órakor és 19-én, vasárnap d.u.18 órakor.

HALÁLOZÁS

Hosszú, dolgozó élet után, 1983. Március 3-án elhunyt Józsa Purgly Lajos. Született Aradon, 1906. Január 12-én. Egyéb aktivitásai mellett közreműködött mint a Nemzetközi Vörös Kereszt aktív tagja, és az Országos Magyar Gazdasági Egyesületen belül mint a Magyar Szeszgyáras egyesületnek elnöke és a Magyar Cukoripar alelnöke.

Emlékét szeretettel őrizzük.

1983. Március 1-én elhunyt Oltay Magda néni. Barátai, rokonai és Zsuzsa (lánya), 1983. Március 7-én búcsúztatták őt a Szent Imre kollégiumban tartott hetednapos misén.